

Limfjorden Ø
- i cykelhøjde

Frede Lauritsen

Forord:

For nu sjette år i træk har Hanne og jeg valgt at holde en uges cykelferie i vort skønne Danmark. Da vi var børn, var det helt almindeligt, at feriens transportmiddel var cyklen. Dels var det de færreste familier, der havde bil lige efter verdenskrigen - den anden altså, og dels strakte familiernes økonomiske formåen ikke til den luksus, det var at rejse med tog og rutebil.

Det er altså den gamle ide, vi nu for sjette år puster nyt liv i. Og en cykelferie er en meget - meget anderledes ferie, end hvis du tager samme tur i bil. Man får langt flere detaljerede oplevelser med, for ser man noget interessant, ja, så stopper man bare op. Kører man i bil, er man derimod langt væk, inden man opdager det spændende, og så ligger der som regel en bilist i rumpen på en, så det af den grund er u hensigtsmæssigt at bremse op.

På en cykelferie får man naturens utallige dufte med oven i handelen lige fra gylle til friskslået hø. Og det allervigtigste man får sig mangan en god snak med den lokale befolkning, dem der kender "historien" netop på deres sted. For som cyklist er det en helt naturlig sag at stoppe op og spørge om vej. Det hænder også, at vi spørger om vej, selv om vi udmærket godt ved, hvilken vej vi skal, for en snak med mennesker er jo altid spændende. Langt de fleste mennesker, man møder, vil hellere end gerne have en lille snak, de spørger, hvor vi kommer fra, og hvor vi skal hen. Tit ender det med, at vi har fælles bekendte, ja, næsten er i familie. Så vi benytter os i fuld udstrækning af at stoppe op og stille et spørgsmål af en eller anden art - blot for at få en snak. Som bilist ved man naturligvis altid, hvor man skal hen.

I år har vi valgt at cykle langs den østlige del af Limfjordens bredder. Supplerende historiske oplysninger til turen finder du i kronologisk orden bagerst i fortællingen.

Store dele af Danmarks undergrund består af kalk og kridt. Tykke lag heraf danner kernen i morænebakkerne langs Limfjorden. Kalksten er et af de få råstoffer, Danmark råder over, et råstof der har skabt en industri. I ældre tid kaldte man kalksten for limsten, og det er netop ordet limsten, der har givet fjorden sit navn - Limfjorden.

Velkommen med på frihjul

Hanne og Frede Lauritsen

Årets tur på cykel starter 8. juni 2002 i **Stoholm**. Fordi her har Hanne en bror, der bor sammen med sin familie. Med turens mål i tankerne var det også et praktisk sted at parkere bilen, mens brødmotorerne - "*de go'e ben*" er i gang. Efter en kop morgenkaffe gøres cyklerne kampklare. Cykeltaskerne er hjemmefra proppet godt til med alt det nødvendige såsom friske "*underbrowser*," strømper, tandbørster, regntøj, div. kort, Hannes "*minkpels*" og andre nødvendige rekvisitter.

Og så går det mod N. Vejret arter sig vel, det er strålende solskin fra en skyfri Himmel – herligt. Men vinden blæser temmelig kraftigt og desværre fra NØ - altså modvind.

Vi cykler gennem **Dalgas Plantage**, imens vi får en snak om den italiensk fødte oberst Enrico Mylius Dalgas, der i 1866 stiftede Det danske Hedeselskab (se 1866). "*Hvad udad tabes, skal indad vindes*," en udtalelse der skal ses i relation til tabet af Sønderjylland i 1864. Det var dengang en ganske anden tid, hvor det at øge produktionen for at skaffe fødevarer var det store mål. I dag ville Dalgas næppe høste laurbær for de nu forsvundne heder.

Langs Hjarbæk Fjord kommer vi til **solbyen Borup**. Byen er speciel ved det, at ca. halvdelen af byens huse såvel gårde som almindelige huse har solceller på tagene. Byen er meget velholdt og signalerer på denne måde sammenhold.

Slår man op i sit atlas, finder man ud af, at der i vort dronningeland findes ikke mindre end tolv byer, der bærer navnet Borup. Det er endda foruden Sønder Borup og Nørre Borup.

Over **Virksund-dæmning og sluse** går det. Dæmningen, der blev bygget i 1966, skiller Hjarbæk Fjord fra Lovns Bredning. Den har gennem årene været genstand for stridigheder mellem fiskere, der mente at forurening og mindre saltindhold i den del af fjorden ødelagde deres fangstmuligheder og på den anden side landmænd, der ikke mere fik oversvømmet deres marker med saltvand. Det var her ved dæmningen, man i 1983 så en hvidhval for første gang i danske farvande siden 1905. Hvalen skabte dengang en enorm turisttrafik til området.

Vi er nu kommet til **Himmerland**. Igen går det mod N over Ulbjerg og Gedsted, hvor vi drejer mod V langs det meget smukke landskab ved Lovns Bredning. Hele tiden følger vi de anviste cykelveje og cykelstier for at undgå mest mulig af den ubehagelige biltrafik på de store veje. Et sted her på Lovns Halvø husker jeg, at spejderne havde deres landslejr for en 20-30 år siden.

Målet er Danmarks sidste helt stråttækte herregård **Hessel**, der nævnes helt tilbage i 1391. Op til 1800 ejede Hessel hele Lovns Halvø. Den flotte firelængede herregård blev i 1966 indrettet som landbrugsmuseum. Lige nu er vi de eneste besøgende, så billetmanden kommer springende, da han ser os. Han fortæller os om stedet og den skønne natur omkring. En af længerne har netop fået nyt tag – flot. Vi får en snak med "*gårdskarlen*," der går og fejer op efter det gamle stråtag. Han fortæller, at herregården har 3500 m² stråtag. Næste år skal også en af de andre længer have nyt tag. De er et par mænd, der går og holder orden på området, derudover er der frivillige medhjælpere. Herregården levendegøres flere gange om året med hestedage, fåredage, hundedage og høstdage, hvor arbejderne bruger de gamle redskaber og arbejdsmetoder. De charmerende bygninger er spækket med forskellige håndværks- og landbrugsredskaber og en stor samling hestevogne. Også stuehuset er møbleret intakt med inventar fra 1800-tallet. Stuehusets ældste dele er fra 1703, efter at en brand i 1702 hærgede det meste af gården. Det fornemme gamle klaver overrasker ved, at der i dets indre er skjult en højtaler, der spiller et dejligt klaverstykke. Fra stedets cafe investerer vi 5 kr. i en kop kaffe. Herregården Hessel er så absolut et besøg værd.

Fjorten dage **efter dette besøg** kunne vi læse i avisen, at to museumsfolk fra Stenaldercentret i Ertebølle på Herregården Hessels jorder, har gjort et opsigtsvækkende fund. Et snoet guldsmykke i 18 karat guld. Guldsmykket vejer 152 gram, er 29 cm langt og syv mm i diameter. Man mener, at guldet er fra omkring år 500.

Gennem **Hvalpsund** går det, hvor der er færgeforbindelse til Sundsøre i Salling. Igen peger cyklerne mod N på cykelstier langs Risgårde Bredning. V om Farsø med Digterhuset for de stridende søskende Thit Jensen (se 1876) og Johannes V. Jensen (se 1873), men deres museer har vi tidligere besøgt, så vi fortsætter.

Vi gør holdt på en **nyslået græsmark**. Her nyder vi vores medbragte klemmer og en øl i selskab med det dejlige danske landskab, og den herlige duft af sommer og hø. En bondemand stabler de tunge høballer i legolignende huse med sin kolonorme traktor med læssegreb. Vi får en god snak med bondemanden om den kolossale forskel på nutidens landbrug sammenlignet med landbruget i vores barndom, hvor vi med en fork samlede høet i stakke på marken, hvor det skulle stå og tørre eller i værste fald rådne. Farvel til bondemanden og fortiden.

Vi tager en lille afstikker til den smukke og harmoniske **Strandby Kirke** (se 1100). Også indendørs er det en tiltalende kirke, der stammer fra 1100-tallet. Det er den kirke, kongefamilien bruger, når de opholder sig i Jagthyttten i Trend, ikke mindst i Dronning Ingrid og Kong Frederiks tid. På en mark med gamle træstubbe ser vi yndige, letbenede vibeunger pile hen over græsset, mens vibeforældrene skælder os huden fuld, - vi er for tæt på.

På de 28 m høje skrænter ved **Ertebølle** skuer vi ud over Limfjorden mod Fur, der ikke mindst for mig rummer mange gode minder. Her er en storslået natur - vores lille land til trods. Tankerne går langt tilbage i tiden. Det er her ved Ertebølle, man har spor af Danmarks ældst kendte landbrug 3800 f.v.t. Stenaldercentret Ertebølle blev i 1997 indviet af Dronning Margrethe. Et oplevelsescenter med udgravninger og stensamlinger fra jægerstenalderen, eller Ertebøllekulturen som den også hedder. Vi er hen ved 7000 år tilbage i tiden. Yderligere blev Landskabsudstilling om Himmerland åbnet 8. maj 1999, hvor plancher fortæller om Himmerlands lange fortid.

Vi cykler gennem Trend Skov. Den kongelige **Jagthytte i Trend** ligger kun et par km mod Ø. Jagthyttten var det danske folks bryllupsgave til det daværende tronfølgerpar Ingrid og Frederik 24. maj 1935, men blev først overrakt i 1938. Befolkningen har hvert år den 20. juli adgang til at se området omkring jagthyttten, men dog ikke indendørs. Datoen passer desværre ikke lige med dagen i dag.

Derimod kommer vi ind i **Vitskøl Kloster** (se 1158) ved Bjørnsholm Bugt. Klosteret er oprindeligt fra 1158 og var moderkloster for Øm Kloster. I 1287 brændte klosteret, og ruinerne af kirken ses N for hovedbygningen. Klosteret var dengang Nordens største og altså større end selveste Lund Domkirke. Efter branden blev klosteret genopbygget, men nedlagt som kloster ved reformationen (se 1536) og omdannet til herregård under navnet Bjørnsholm, fordi den nye ejer hed Bjørn. I 1934 overtog socialministeriet Bjørnsholm, der i 1949 blev indrettet som forsorgs- og dreng hjem og igen kaldt Vitskøl. Dreng hjemmet opgives i 1980 på et tidspunkt, hvor hele komplekset var meget mishandlet. I dag er Vitskøl Kloster flot restaureret. Det ejes af Københavns Kommune og fungerer som et konferencecenter og hotel. Dog ikke på den måde at man kan komme direkte ind fra gaden for at spise og overnatte. Men man kan holde private fester og overnatte efter forudgående aftale.

Vitskøl Kloster har også den berømte klosterhave med en overdådighed af læge- og krydderurter og en speciel duft have for blinde.

Langs Bjørnsholm Bugt fortsætter vi til den lille charmerende havn **Rønbjerg Huse**, hvor en færge ca. hver halve time sejler til den bil- og hundefri Livø. I gammel tid hørte Livø under Vitskøl Kloster. Fra 1911 til 1974 blev øen brugt som internat for kriminelle åndssvage. I dag er hele øen fredet. En vandretur rundt langs øens strande er en dejlig naturoplevelse, der kan gøres på godt et par timer, ved jeg af tidligere erfaring, men i dag når vi det ikke. På Liv Tap, der strækker sig ind mod Himmerland, er der et sælreservat. Ved Rønbjerg ligger også et stort ferie- og badeland.

Vi tager en lille afstikker til **Ranum**, hvis Statsseminarium er grundlagt i 1847, og i 1984 omdannet til Socialpædagogisk Seminarium. Besøget er dog mest for at se byens store kirke, der er bygget i 1919. Kirken har to tårne, der virker som byens vartegn. Indvendig findes som alterbillede et freskomaleri af Niels Larsen Stevns "*Kristi Genkomst*" fra 1921. Alterbilledet er en af hans mest kendte kunstværker. Det gengiver byen med Himmel og skyer over, hvor Kristus kommer vandrende. Men desværre - vi kommer udenfor kirkens åbningstid, så vi må nøjes med det udvendige kik.

Langs Løgstør Bredning over Næsby når vi til Lendrup Huse. Her møder vi **Frederik VII's Kanal**, (se 1861) eller Løgstør Kanal som den også kaldes, med de karakteristiske kanalhuse. Vi cykler på grusvejen langs kanalen, der strækker sig de 4,4 km, der er til Løgstør. Kanalen blev gravet med håndkraft af flere hundrede mænd, der brugte træspader og kørte jorden væk i trillebørene. Det tog fem år fra 1856 til 1861, hvor kanalen blev indviet af Kong Frederik VII. Kanalen blev bygget, for at skibene kunne undgå den farlige sandbarre ud for Løgstør. Omkring 3.000 skibe passerede dengang kanalen hvert år. Men i 1900 blev fjordens sandbarre gennemgravet, og i 1913 lukkede man kanalen. Kanalens historie kan ses på Limfjordsmuseet i Løgstør, der har til huse i den tidligere kanal-fogedbolig beliggende ved den nordlige ende af kanalen. For at komme til museet skal man krydse kanalen på Danmarks ældste svingbro fra 1861. Derudover fortæller Limfjordsmuseet om færgefart og søfart på Limfjorden, krejlere, strandjagt, bådebygning af de gamle bådtyper og fiskeri, hvor sildene var en af datidens allervigtigste fødevarer. Limfjordsmuseet har desværre først åben ved ferietidens begyndelse, og det er åbenbart ikke endnu.

Løgstør er flot beliggende præcis midt i Limfjordens 80 sømil mellem **Thyborøn i V og Hals i Ø**. Byen blev købstad i 1900, og kommunen har 10.559 indbyggere, hvoraf ca. halvdelen bor i Løgstør By. I sommerperioden er der også herfra færgeforbindelse til Livø. På havnen studerer vi en flot stensulptur "*Elbow*" af Igors Dobicius Sigulda fra Letland. Flere gallerier har også til huse her på havnen. I et af dem sidder to damer og maler, den enes speciale er miniaturemalerier. Damerne fortæller os, at de er kommet i Guinness Rekordbog, fordi de har udstillet 447 billeder i deres kun 8 m² store galleri.

Løgstør Kirke er bygget i røde mursten og har et usædvanligt højt spir. Indvendig bemærker vi de flotte glasmosaikruder og meget dristige pastelfarver på stoleraderne. Men der er ikke her som i mange af vore kirker en informerende tekst i våbenhuset.

Først i 1900-tallet byggede husmændene en æresbolig i Løgstør til "**Husmændenes Digter**" Johan Skjoldborg (se 1861). En mindesten står ved æresboligen, og byen pryder sig stadig med, at den landskendte digter boede her og ligger begravet på Løgstør Kirkegård.

Efter **90 km i bagende sol**, modvind og rigtig mange gode oplevelser er vi godt møre og lidt ømme, der hvor man sidder. Så vi indlogerer os på Hotel du Nord, der ligger på havnen i Løgstør. Efter et meget tiltrængt bad og godt med creme på visse specielt udsatte steder går vi veltilpasse ned i restaurationen for at studere hotellets kulinariske formåen. Hotel du Nord er med under Larsen Hotel og Kroferie, dvs. at hvis vi investerer i to Menubizz – underligt navn, - opnår vi så meget rabat, at overnatning, tre retters menu og morgenmad, kun bliver en anelse dyrere, end hvis vi vælger en enkelt ret fra menukortet. Efter et nærmere kik på menukortet fristes vi over evne. Vi får sammensat en herlig menu. Forret ristede kæmperejer, hovedret sprødsteget smørfisk og til slut isdessert pyntet med frugt. Alle retterne bliver serveret som tallerkenretter og er arrangeret meget flot for øjet, og smagen er bestemt også helt perfekt. Tre flasker vand sætter vi til livs oven på dagens lange, varme tur, og en flaske hvidvin har vi bestemt også fortjent. Betjeningen er udsøgt, en tiltalende ung mand der for få år siden blev uddannet som tjener på stedet her. Vi får en god snak med ham om faget, hvor ikke ret mange uddannes. Han er fra Løgstørs opland og tumler med planer om at komme ud og sejle for på den måde at opleve en større verden. Vi glæder os over turens gode kulinariske begyndelse. Hvem sagde billig? Nej, - du må have hørt forkert. I det herlige sommervejr har vi valgt at sidde udenfor hotellet med udsigt over Aggersund, hvor sejlåde bolttrer sig i bølgerne. På den modsatte bred ser vi mod en af morgendagens første mål Aggersborg.

Friske til en ny dags oplevelser efter en god nats søvn cykler vi mod N - i modvind ud af Løgstør. Her bemærker vi et sjovt gadenavn – Laboremus – men fandt ikke ud af betydningen. Langs de stejle skrænter, der næsten kravler ned i Aggersund, går det mod nye oplevelser. Vi passerer det store hvide område A/S Dankalk på vej nordenfjords over Aggersundbroen (se 1942) med de to store buer. Broen er 210 m lang og med klappag. Den blev indviet i 1942 og går over Limfjorden på dens smalleste sted.

Få km mod V ligger **Aggersborg** (se 950). Det er Danmarks største vikingeborg fra ca. 980. Den husede ca. 1500 mennesker, der boede i 48 langhuse. Fæstningsanlægget, der var omgivet af fire m brede voldgrave, har en diameter på 288 m. Centrum af den gamle borg er i dag markeret af en stor kampesten. Netop her ved Aggersborg var datidens trafikale knudepunkt såvel til vands som til lands. Ejendommeligt er det dog, at det mægtige byggeprojekt som vikingeborgen vitterlig var, kun har været brugt i højst 20 år. I en bygning ved kirken vises en interessant udstilling om livet omkring borgens korte liv.

Flere tilsvarende vikingeborge er fundet i Danmark. Trelleborg mellem Tudeå og Vårby Å 5 km V for Slagelse. Også i Skåne ligger der et tilsvarende Trælleborg. Nonnebakken i Odense, der ligger i et boligkvarter, og flere gange har været udgravet. Sagnet fortæller, at Odin er stedt til hvile her. Fyrkat SV for Hobro er 120 m i diameter, har 16 langhuse og er bygget i tiden lige før Aggersborg.

Lige N for fæstningsanlægget markerer **Aggersborg Kirke** sig flot. Kirken er fra 1100-tallet, men desværre – låst. Så vi må nøjes med det positive udvendige indtryk. I Aggersborg Præstegård er digteren Jakob Knudsen (se 1858) vokset op. Ud mod Aggersund S for fæstningsanlægget ligger den tidligere kongsgård Aggersborggård, der kan føres helt tilbage til 1200-tallet. Den blev herregård i 1579, men er brændt flere gange. Den nuværende flotte og fredede bindingsværksgård er bygget fra 1756-58, og der hører i dag 600 tdr. land under kongsgården. Skilte med – Privat - får os til at kikke i behørig afstand. Området fra Aggersborggård og ud til Limfjorden, holmene i fjorden ud for samt omliggende vandarealer er fra 1975 fredet som Aggersborggård Vildtreservat.

Det er nu tid at rulle mod Ø gennem den meget lange og smalle by **Aggersund**. Vinden har forudset vores aktivitet, for den er nu også drejet en tand mod Ø, så igen er det stik modvind – puh-ha.

Igen passerer vi Aggersundbroen, men forbliver nordenfjords, hvor vi følger cykelvejen over Manstrup og Bejstrup. Bejstrup Kirke er med i brochuren over Vejkirker, dvs. de kirker man kan regne med, der er åbne. Men det er falsk reklame, for vi forsøger, men også her er der låst. Den flotte kvaderstenskirke er fra 1100-tallet og dele af inventaret fra 1500-tallet.

Gennem Haverslev går det, mens jeg spejder efter **byens slagter**, hvor min gamle soldaterkammerat havde sit hjem. Men vi er nok kommet en 30-40 år for sent, for Haverslev er ikke mere en by med slagter. Der er ingen butikker overhovedet i den lille by. Nå ja, der er en autoforhandler, men dem er der jo på ethvert hjørne. Underligt - at der i dag er flere forretninger, der handler med biler, end forretninger der handler med sul, sukker og salt. Ganske vist er der nede på den lille bådehavn en kiosk, men de har lukket mellem 12 og 14, og det er netop i dette tidsrum, klokken nu har placeret sig.

Gennem **Alsbjerg Bakker** går det. Et meget flot bakkelandskab med Blushøj på 54 m som det højeste. Her er der en rigdom af forskellige blomster og en flot udsigt såvel over Limfjorden som over Hanherred. I gammel tid var disse græsningsarealer overdrev, hvor enhver kunne sende sine kreaturer til græsning.

I byen **Attrup** møder vi efter dagens første 28 km det første sted på dagens cykelrute, hvor vi, bortset altså fra et par bilhandlere, kan købe noget som helst. Så vi investerer fluks i en øl og en juice til de to smurte rundstykker, som vi fik tilladelse til at smøre ved morgenbordet, og som udgør dagens madpakke. Stedet er en tidligere campingplads, der netop er genåbnet. Damen giver da også klart udtryk for, at hun er spændt på, om eksperimentet nu også er holdbart. Udenfor har hun både bord og bænk, så vi tager os et velfortjent hvil. Vi får os en god snak om vores barndoms cykelture, hvor vi erindrer, at vi ikke kunne køre mange km, før vi mødte et ishus. Det var som regel konen i huset, der havde denne forretning som en biindtægt. Men også her har tiderne ændret sig. Ak – ja, overførselsindkomst kaster betydeligt mere af sig end en ispind. Det sociale sikkerhedsnet er blevet betydeligt mere finmasket.

Skråt overfor får vi øje på et skilt – **Jordbær**, - det frister. Hanne går over og kigger på udvalget, mens jeg hviler mine modvindsben. Der er kun én bakke jordbær tilbage, men bærrerne er flotte. 15 kr. klinger i bøtten, det er billigt og for os årets første danske jordbær her den 9. juni. Men hvad - sidste år fik vi vore første jordbær 6. juni på vores cykeltur på Samsø, de kostede for øvrigt 20 kr., kan der læses i sidste års "*Cykelhøjdehistorie*." Kort efter kommer en ældre herre ud og konstaterer - udsolgt. Vi vinker over til ham og signalerer, at bærrerne smager herligt. Manden kommer over til os, og da vi allerede har betalt, kan vi jo roligt foreslå ham, at han sagtens kunne tage 20 kr. for de flotte bær. Han mener nu, at 15 kr. er passende, for det er hvad, de plejer at tage.

Jordbærmanden, der oprindeligt er landmand, beklager sig over byens konstante tilbagegang gennem årene: "*Da jeg var dreng, var her både købmand og brugs, to smede og andre håndværkere, i dag er der kun campingpladsen, som endda har været lukket i to år. Nu håber vi, det går for dem. Det skyldes alt sammen den alt for hurtigt voksende tekniske fremgang,*" mener han. Med et blik på mandens gård bemærker jeg syrligt: "*Ja, men du har da parabol på taget.*" "*Nå ja, det er sønnens, og jeg har aldrig fået den pillet ned.*" Vi har nu alle fået lidt luft for vores forargelse, og er, vore divergerende meninger til trods, enige om, at hans jordbær er af høj kvalitet.

I Kokkedal passerer vi **Kokkedal Slot**, der kan føres tilbage til 1407. Slottet blev i 1948 overtaget af socialministeriet og indrettet til skolehjem. Det forlyder, at der nu er herregårdspension. Det ser dog ikke ud, som der er adgang til slottet, så vi står diskret på gårdspladsen og beundrer de flotte hvide bygninger.

De følgende km her på nordsiden af Limfjorden er ret øde og **meget fladt**. Vi bemærker på denne strækning mange nye og store løsdriftskostalde ned mod fjorden, hvor der ses hundredvis af græssende kreaturer – dog næppe på overdrev. Vi bemærker også langs fjorden her, som vi har gjort det mange steder tidligere, store bunker af kvas og andet brændbart, der ligger og venter på sankthansaften.

Lige før Hammershøj ser vi herregården **Oxholm** med kirken som den ene fløj, men skilte med - Privat - holder os på afstand. Oprindelighed Oxholm - Ø Kloster og var et benediktinernonnekloster, der blev stiftet her på Øland i 1175 af Børglumbispen Tyge. Efter reformationen 1536 overgik klostret til Kronen som al anden kirkelig gods i dette land. I 1573 blev klostret overtaget af Frants Banner, og da hans kone hed Anne Oxe, kaldte han godset for Oxholm.

På bakken lidt længere mod Ø ligger **Oxholm Mølle**. En charmerende hollandsk vindmølle fra 1857 stråttækt til ½ m over jorden. Et fint stativ beregnet til møllens forklarende historie er imidlertid ganske blankt. Tom er også den lille lomme til brochurer, så det bliver vi alt sammen ikke meget klogere af.

Efter Hammershøj og Østerby cykler vi ind på dæmningen mellem **Gjøl Bredning og Ulvedyb**, der er en vig i Gjøl Bredning. Vigen er med årene blevet til inddæmmet lavvand. Dæmningen er opført i 1919 og ret smal, så hvis der kommer biler mod hinanden, nødsages den ene til at finde en af dæmningens vigespor. Området er på 812 ha og har siden 1930 været fuglereservat. Lyden fra de tusinder af fugle er skøn musik for øret. Kikkerten kommer frem, og fra et udkigstår studerer vi det storslåede syn. Før dæmningens tid var landområderne omkring Gjøl dårligt egnede til opdyrkning, men i dag er det muligt at dyrke et rentabelt landbrug.

Gjøl By ligger foran os. Det var her, fiskerne i Hans Kirks (se 1898) roman af samme navn flyttede til for at finde bedre fangstmuligheder. Byens gamle tjæreanlæg fra 1900 kaldet "*Tjæregryden*" ligger på vores cykelrute først i byen. Her ser vi, hvordan fiskerne tjærede deres garn ved siden af stejlepladsen. Med en talje blev garnet hejst op og dyppet i gryden med den varme tjære. Dernæst blev garnet igen hejst op og lagt på en skråriste, så den overflødige tjære kunne løbe tilbage i gryden. Det har bestemt været et særdeles beskidt og usundt arbejde. På Gjøl Havn er der livlig trafik, vi ser kroens bygninger, der ser indbydende ud og overvejer, om vi skal slutte dagen her med afslapning og dagens kulinariske oplevelse på havnen. Hanne går ind og forhører sig, men kroen har ingen værelser, så vi vælger at fortsætte.

Men Gjøl gør sig i dag bemærket på helt anden vis, - **min kæde springer af**. En skruetrækker klarer problemet uden alt for sorte fingre. Men efter en kort stund sker det samme igen. Vi er nu nået ind i centrum af Gjøl By, igen springer kæden af. Jeg vender cyklen på hovedet, og mens jeg lægger an med forhåndenværende rekvisitter til at udfolde mine manglende evner, beslutter Hanne at cykle op til kirken, der ligger lidt længere fremme i byen. Dels for at se kirken og dels fordi der ved kirkerne som regel er fine toiletforhold, og så kan det himmelske jo fint kombineres med det praktiske.

Som før antydet rækker mine evner ikke til reparation af den **havarerede cykel**, – kæden er nu ikke blot sprunget af, nej - den er knækket. Ja, det gamle ord må sandes: *"En kæde er ikke stærkere end det svageste led."* Måske den stærke modvind har været en for hård belastning - forståeligt. Og her står jeg mutters alene og lader tankerne gå til - Palle alene i verden.

Der er helt tyst i byen omkring Palle, alle har forladt ham. Men måske er der håb. I det fjerne høres svage stemmer, Palle lister nærmere. En familie er samlet omkring havegrillen. Palle lister sig helt frem, blander sig med folket og foreligger sit presserende problem, der ikke som i *"Fiskerne"* består i at få bedre fangstmuligheder, men blot at finde en ganske almindelig cykelsmed. Hurtigt overbeviser grillforsamlingen Palle om, at en cykelsmed så sandelig ikke er ganske almindelig her i Gjøøl, der findes simpelthen ikke cykelreparationsmuligheder i byen. Som et trøstende ord fortæller de, at der godt en km Ø for Gjøøl på Birkumgård findes en Bed & Breakfast, og der kan man også spise, forlyder det. Palle bukker dybt og takker for de opløftende meldinger.

Tilbage ved cyklen **vågner jeg af min trance**. Mærkeligt - hvorfor er Hanne ikke kommet tilbage? Der er da gået lang tid, efter at jeg faldt i dvale. Jeg vandrer ud mod kirken med den slatne kæde slæbende under cyklen. Endelig ser jeg hende komme imod mig, men hvor er hendes cykel? Slukøret fortæller Hanne, at nu har også hun tekniske problemer. Få minutter efter hun var kørt mod kirken, tabte hendes baghjul luften. Nu er det min tur til at grine. Meget pudsigt – men når det skal være, er det jo rart, at uheldene sker samtidigt. Knap 60 km er, hvad vi i dag har tilbagelagt, men vi skulle have nået det bedste af 90 km. Grinende, for nu har vi jo igen hinanden, vandrer vi ud mod det forjættede land - Birkumgård, for Bed & Breakfast kunne måske være en god oplevelse. Undervejs får vi en snak med en ældre mand i en have. Skønt han har glemt at knappe sine bukser det mest kritiske sted, så er han overbevist om, at på Birkumgård der kan man både spise og få natlogi.

Det eksklusive skilt og de store flotte bygninger på proprietærgården **Birkumgård** falmer en del, da vi kommer tættere på. En lang række postkasser signalerer, at her bor mange familier. Ved to af yderdørene hænger en kraftig ringeklokke. Vi ringler med først den ene dernæst den anden, men selv om det fornemmes som en øredøvende larm, begrænses resultatet til, at en hund indendørs tager voldsomt på vej, så vi bliver klogelig udendørs. Efter en del banken og rumstering dukker en dame op. Hun mener ikke, at *"han"* er hjemme, for *"han"* plejer altid at komme, når nogen kalder. Men det kan da tænkes, at hun kan skaffe en nøgle. Vi forhører om muligheder for at spise her, nej, det kan man ikke. Vil man spise, skal man hel ned på Gjøøl Havn. Med hensyn til vore cykler så mener hun, at hendes far godt kan reparere dem, for han reparerer altid hendes cykel. Så hun ringer fluks til faren, der meddeler, at en lapning det klarer han fint, men det med kæden er han nu ikke helt så sikker på, at han kan klare.

Efter en intern drøftelse enes Hanne og jeg om, at vi lige så godt **først som sidst** kan bide i det sure æble og tage en taxa til Nørresundby. For øvrigt den første taxatur på vores efterhånden mange cykelture. Damen forsvinder igen for at finde nummeret på taxamanden fra Gjøøl, men han lader sig ikke finde. Vores tiltro til hendes muligheder er nu ved at være udtømt. Så dukker en bil op i gården, det er en af de øvrige beboere. Efter at han har hjulpet sin kone indendørs, hun er stærkt angrebet af sukkersyge, beder vi ham være os behjælpelig med at finde et telefonnummer på en taxa i nærheden. Til vores store overraskelse findes der ingen numre i telefonbogen på lokale taxaer. Ikke engang Nørresundby kan fremvise nummeret på en taxa. Utroligt - det er da ellers en by på omkring 25.000 indbyggere. Nej, vi må søndenfjords og får langt om længe rekvireret en taxa fra Aalborg - med gaffel til to cykler pointeres kraftigt.

Tyve minutter senere og **taxaen dukker op**. Cyklerne bliver spændt på gafflen, og vi sammen med vores bagage entrere bilen. Undervejs spørger vi taxachaufføren, hvor i Nørresundby han vil foreslå, vi indlogerer os for natten, og det må meget gerne være i nærheden af en cykelsmed. Overraskelsernes tid er endnu ikke forbi, han erklærer, at der ikke findes overnatningsmuligheder i Nørresundby, også det lyder da helt utroligt. Ved en senere efterforskning finder vi ganske vist to private indkvarteringsmuligheder, men dem kan en taxamand jo ikke altid have kendskab til. Så han foreslår, at vi kører søndenfjords til Vandrehjemmet i Aalborgs vestby, herfra er der heller ikke så langt til en cykelsmed.

Vi orker ikke flere protester, så vi accepterer hans forslag - **formedels 308 kr.** - Det var altså prisen for at slippe for de 30 km. i modvind. De 30 km kom vi til gengæld hurtigt og smertefri over, og det viser sig at netop på denne strækning, er der ikke mange ting at studere ud over, at vi kører tæt op langs Ålborg Lufthavn.

På vandrehjemmet får vi tildelt et nøgent rum med **fire køjer** og sengetøj. Egentlig er vi lidt overrasket over prisen, 660 kr. kun 35 kr. billigere end på Hotel du Nord i Løgstør, hvor komforten var langt-langt større. Den høje pris skyldes, at man skal købe et medlemskort til Dansk Vandrelav, et medlemskort der ganske vist senere kommer os til gavn. Prisen skal dog ikke ødelægge vores gode humør. Så vi tager dagens tiltrængte bad, påsmører creme og lindrende olie på de udsatte steder og er som født på ny. Der er ikke restauration på Vandrehjemmet, og vi orker faktisk ikke at gå ind til byen for at finde et spisested. Derfor beslutter vi at sende bud efter to pizzaer. I vandrehjemmets lille butik køber jeg, den flaske rødvin de har. Det er en rødvin, der normalt ville koste 30 kr. i en butik, men her er prisen 70 kr. Lidt af et problem er det at finde tallerkener og glas, noget sådant findes nemlig ikke i vandrehjemmets køkken. Men efter et grundigt resursearch i flere rum finder jeg to meget forskellige glas, to brødknive, 1½ gaffel og en enkelt tallerken. Og da vi selv har proptrækkeren, så er alle problemer løst. Der er virkelig lagt op til fest. Det er herligt sommervejr i læsiden, så vi finder et bord og en bænk i det fri og nyder virkelig det primitive men ganske lækre måltid. Imidlertid er vore pizzaer så store, at maven bliver mæt før øjnene. Hanne får den geniale ide at skære resten ud i lagkagestykker, så går hun hen til en flok unge svenskere, der sidder tæt ved og spørger dem, om de vil smage et stykke pizza. Det skabte stor lykke - "*kjæmpe fint.*"

Efter en god nats søvn og et **fortræffeligt morgenmåltid** står vi udenfor det nærmeste cykelværksted kl. 9:00 præcis. Cykelsmeden lover cyklerne kampklare indenfor to timer. Fint - så vi går en lille byrundtur og varmer op til et besøg i Aalborg om et par dage. På turistkontoret får vi en del materialer, så vi kan forberede os på besøget. Cykelsmedens løfter om de to timer holder stik. Hanne har fået monteret ny dæk og slange og jeg ny kæde alt sammen formedels 480 kr. Ak ja, - det koster at holde ferie. Men hvad, - to biler kan man vel næppe få repareret for 480 kr.

Turen fortsætter, igen skal vi **nordenfjords**. Langs havneområdet går det, først mod Ø på Aalborgsiden, så over den 465 m lange vejbro og så mod V på Nørresundbysiden. Her bemærker vi de mange store industribygninger, der huser svineslagteriet Danish Crown. Slagteriet har bestemt en særdeles uheldig placering, pakket ind i en mængde beboelser. Taxachaufføren i går fortalte også, at der havde været stor politisk enighed om, at slagteriet skulle fjernes, og området bruges til boliger. Men en særdeles aktiv protest fra arbejderne på slagteriet, der frygtede deres eksistens, havde ændret byrådets beslutning. Så beboerne i området må altså stadig finde sig i hylende grise og landlig lugt. Men oprøret mod slagteriet ulmer stadig og vil ganske bestemt bryde ud igen. Senere tilføjelse: Slagteriet lukkede i 2004.

Vort mål er Nordens største gravplads **Lindholm Høje**. Der ligger som navnet siger i Lindholm NV for Nørresundby og er et af Danmarks smukkeste fortidsminder. Siden 1889 har man vidst, der her lå en gravplads omgivet af stensætninger. Men først fra 1952 begyndte man på udgravningerne, der strakte sig over seks år. Foruden en stor gravplads fandt man også to landsbyer fra yngre jernalder og en "nypløjet" mark. Det hele tilsandede i 1100-tallet af et efterhånden op til fire m tykt lag flyvesand. På kirkegården fandt man ca. 700 grave deriblandt 150 skibssætninger. Gravpladsen har været i brug i ca. 600 år fra omkring år 400 til omkring år 1000. Mellem år 700 og 800 har ligbrænding været det mest almindelige, men før og efter har almindelige begravelser været det normale. Man har konstateret, at kvinders grave er ovale, mens mænds grave er trekantede eller skibsformede stensætninger. De mange fund fra fortiden netop her skyldes, at her var det smalleste sted over Limfjorden.

Stop hov-hov - det sagde man også ved Aggersund. Fat i kortet og frem med målepinden der afgør, at med nutidens kort har Aggersund ret, for her er der knap 300 m, hvor der ved Lindholm er knap 400 m. Men hvad - for 1000 år siden kan naturen meget vel have set væsentlig anderledes ud. Flere gange i løbet af sommeren er der aktiviteter på Lindholm Høje såsom historiefortælling, vikingespil, vikingetaffel, sankthansbål, vikingemarked m.m. Det er ganske imponerende at stå her på toppen af bakken og se hele det store område af den gamle kirkegård. For mellem 1000 og 1500 år siden har de overlevende sat disse mange stensætninger ned over skråningen - indtil en dag, hvor det var blevet deres tur til at få deres egne sten. Og man er ikke engang færdig endnu her på Lindholm, for man ved, at der i området endnu ligger landsbyer og grave, der venter på at blive udgravet.

Museumsbygningen på Lindholm Høje blev skænket af Aalborg Portland A/S ved firmaets 100 års jubilæum. Museet blev af Aalborg Historiske Museum åbnet i 1992. Det koster 30 kr. at komme ind, men dem over 65 slipper med 15 kr. Det er dog ganske svært at overbevise den flinke dame om min alder, men det skal hun nu ikke klandres for. Museet fortæller om vikingetiden og området, hvordan befolkningen levede, gik klædt, dyrkede jorden, hvilke husdyr de holdt, mange andre daglige gøremål og hvordan begravelserne foregik.

Her kan man blandt meget andet læse, at de engelske kvinder foretrak nordboerne, fordi:

"De kæmmede sig hver dag, vaskede sig hver lørdag og skiftede ofte klæde."

Museet har også en cafe, hvor en lille frokostret gør godt. Vi sætter os udenfor, hvor der er en storslået udsigt over markerne ned mod Limfjorden og ind over Nørresundby.

Vejret er stadig varmt og flot, men **stærkt blæsende fra Ø** og det er desværre den vej, vi skal. Trods modvind finder cyklerne vej gennem Nørresundby, Nørre Uttrup, Vodskov og Rærup. Helt ude ved fjorden ligger Vendsysselværket, der producerer både el og varme. Værket bruger 600.000 tons kul om året, men hævder, at et røggrensingsanlæg fjerner 95% af al svovl og kvælstof. Cyklerne aser fortsat østover gennem Stae og S om Vester Hassing, for vi følger stadig cykelruten her langs Langerak, som denne del af Limfjorden kaldes. På ruten ud til Hals overraskes specielt jeg over den dårlige og sandede jord. Det er faktisk hævet havbund fra stenalderen, og derfor er en stor del af strækningen meget fladt og meget øde.

Trods Vendsysselværket er der usædvanlig mange **vindmøller** i området, flest af mærket Vestas, men også Nikon, Bonus og en enkelt mølle med firmanavnet Wincon. Hanne og jeg får os en god snak om Danmarks energipolitik. Jeg er ikke utilbøjelig til at mene, at statens tilskud til vindenergi er en form for bistandshjælp til de rige. Men min opfattelse skyldes forhåbentlig, at jeg ikke har forstand på de dele. En sådan udtalelse skal man jo også vare sig meget med, ikke mindst når ens

hjemmebane er Ringkjøbing, der vel næsten kan betragtes som vindmøllernes fædreland. Men fakta er, at vi danskere betaler en stor overpris for el.

De nye store vindmøller er fra staten lovet en afregningspris på 60 øre pr kWh, det er ca. tre gange over markedsprisen på ca. 20 øre pr kWh. En stor mølle, der koster ca. 15 mio. kr., kan producere 4,4 mio. kWh om året.

Her ser du regnestykket for én af de **store møller** set fra mølle ejerens side:

Salg af el:

4,4 mio. kWh a 60 øre = 2,64 mio. kr.

heraf udgør statstilskud:

4,4 mio. kWh a 40 øre = 1,76 mio. kr.

den faktiske markedspris på el:

4,4 mio. kWh a 20 øre = 0,88 mio. kr.

Det er det, jeg kalder **bistandshjælp til de rige mølleejere** og en skjult skat til elforbrugerne. Og så sker det endda ikke så sjældent, at den overskydende strøm, som møllejerne har fået 60 øre for, af elselskabet bliver solgt på det europæiske elnet for 3-4 øre pr. kWh. Nå - undskyld venner, engang imellem kan jeg have lidt svært ved at forstå politik. Var der ikke engang noget, der hed Ebberød Bank?

Ved Gåser Kirke tager vi os en lille **pusteudstrækkebenpause**. Desværre er også denne kirke låst. Kirken er bygget af mursten med et sjovt lille spir på tårnet. Af informationer kan vi læse, at kirken er bygget i 1903, der er 150 siddepladser, og der hører 450 indbyggere til sognet. Et overkommeligt embede skulle man mene.

Faktisk har turen udviklet sig til en ren **Tour de Langerak**, for vi spurter om kap med et stort rødt fragtskib, der bilder sig ind, at den når Hals Barre før os. Skibet holder bestemt øje med os, for uanset vindstyrke og vores "goe' ben" følger den med uden at vise mindste tegn på overanstrengelse. Nu træder vi heller ikke så kraftigt til, erfaringen viser jo, at der trods alt er grænser for, hvad Hannes dæk og min kæde kan holde til. Efter 200 km., eller var det to, må vi dog give slip. Næsvist kipper det frække røde skib med flaget, vi nøjes med at vifte med cykelpumpen. Lige før Hals ligger en gård med navnet Grønlandslykke. Det var herfra den egentlige handel på Grønland startede. Gårdens ejer storkøbmand og kolonisateur Jacob Severin (se 1691) fik i 1734 koncessionen på al handel og sejlads på Grønland. Han anlagde kolonierne Christianshåb, Jakobshavn og Frederikshåb.

Trods den stride men varme modvind er vi nu nået til Limfjordens østlige munding **Hals**, båret frem i konkurrence med skibsfarten. Også i dag viser Hannes kilometertæller, at vi er tæt på 60 km. På Hals Kro, der ligner et decideret værtshus, går vi ind og spørger, om de har værelser. Nej, det har vi sandelig ikke, svarer serveringsdamen, mens hun knapper øl op til tørstige bargæster. Hun kunne lige så godt have sagt. Selvfølgelig har vi ikke det, - sådan var hendes attitude. Men Børge - der - hun peger på en herre, der synes travlt optaget af indholdet i sit ølglas. Børge ejer Hals Hotel, han har nok et værelse. Børge, skønt travlt optaget af sin øl, kommer frem til baren og forklarer os vejen til sit hotel, der ved de sikkert besked, mener han.

Det virker lidt underligt, at hotelejereren sidder hos konkurrenten og drikker øl.

Hurtigt finder vi frem til **Hals Hotel**, der overraskende er både pæn og velholdt. En meget sød og venlig ung dame, der viser sig at være kokken, tildeler os et værelse til 350 kr. med morgenmad.

Men - så er der altså bad og toilet på gangen, men der er ikke andre, der bruger det, pointerer hun. Fint – turens absolut billigste overnatning. Vi får os dagens tiltrængte bad, og huden trænger også i dag meget til et godt lag creme ovenpå en overflod af sol og vind.

Friske og velduftende går vi ned i restaurationen. En **tre retters menu** – mindst to i hvert fald – er lige, hvad vi trænger til. Serveringsdamen viser sig også at være kokken, hun fortæller, at hun i dag er ene ”*mand*” på skansen, fordi hendes hjælper er blevet alvorligt syg. Så hun beder om forståelse for, at serveringen ikke går helt så hurtigt, som det er sædvane. Hendes betrængte situation taget in mente beder vi hende servere det, der passer bedst ind i hendes arbejdsgang, ja, - og så lige en flaske vin – husets.

Ventetiden lægger vi slet ikke mærke til, for vinen er tilfredsstillende og **atmosfæren afslappet** og hyggelig. Ikke mindst på grund af den unge ”*altmuligdames*” professionelle servering der er perfekt og meget venlig. Det er hende, der i høj grad skaber det behagelige miljø og den gode stemning, skønt vi er de eneste gæster. I baggrunden er der behageligt sagte klavermusik med Richard Cleidermann.

Damen serverer en herlig menu for os. Forretten er en **kraftig, velsmagende gullaschsuppe**. Ikke helt på Hannes høje kvalitetsniveau, men det er vist også en ret umulig opgave. Nu håber jeg, Hanne ser, at hun får denne velfortjente ros. Hovedretten er en velstegt fransk bøf med tilbehør, og sluttelig får vi som dessert chokoladeskål med is. Til aftenens yatzyrunde, der hører med til vores afslapning, beder vi om en kande kaffe - naturligvis med lidt mundgodt til.

Alt imens vi har nydt miljøet, den gode, lækre mad og kaffe glæder vi os til i morgen. Jo, for i morgen skal vi cykle mod V, og endelig - efter tre dage i stiv modvind, smage medvindens sødme.

Men ak og ve vi har glemt at **tage Vor Herre i ed**. I nattens løb er vejret skiftet fra højt solskin med østenvind, til regnfuldt gråvejr og vestenvind - uforskammet. Men hvad, vi slog da Frankrig i fodbold 2-0, så franskmændene røg ud af VM, og vi er nu i ottendedelsfinalen. Tv’et på vores værelse er ganske vist ude af drift, men vi fik lov at låne et andet værelse, mens den store begivenhed stod på. På vej til morgenmaden møder vi hotelejeren Børge, der sammen med en maler er i gang med at male trappens gelænder. Så han laver altså andet end at drikke øl hos konkurrenten.

Vi besøger **Hals Skanse** fra Christian IV’s tid. Første del af skansen er opført i 1626 og har adskillige gange været i krydsild. Indenfor skanserne har der været flere bygninger, men i dag er kun en tilbage, Det gamle Tøjhus fra 1812. Anlægget blev indtaget af tyske tropper i 1627. Forfaldt herefter, men blev genopbygget og stod færdig i 1654. Fra 4. sep. 1655 flyttede toldstedet fra Aalborg til Hals. Svenskerne indtog skanserne i 1658, men så slog vi svenskerne året efter. I 1812 forsøgte englænderne sig, men dem slog vi tilbage. I 1848 blev skansen nedlagt som militært anlæg, herefter har bygningerne haft flere gøremål. Karantænestation for koleraepidemi, kommunekontor, bibliotek og kommandostation for tyskerne under Anden Verdenskrig. I 1947 overtog Hals Kommune ansvaret, og siden 1972 har Hals Museum haft til huse her. På de velplejede skanser står stadig de gamle kanoner og peger mod havnen.

Hals Museum er indrettet i Det gamle Tøjhus fra 1812. **Museumsmanden** er meget snakkeglad, så vi får med ham en god snak og en bunke informationer om stedet, byen og området. Museet fortæller om landskabet, landbruget, hav og fjord, kirker, skoler og erhverv som fx om EM. Z. Svitzers Bjergnings-Entreprise (se 1833). Museets kommende udstilling omhandler tragedien

omkring DFDS's rutebåd København (se 1948), der sejlede mellem København og Aalborg, men blev minesprængt ved Hals Barre natten mellem 10. -11. juni 1948.

I Hals Kommune bor der 15.000 mennesker heraf de 2.500 i Hals By. Byen blev **købstad i 1656**, hvad Aalborg bestemt ikke syntes om, for det var en ubehagelig konkurrent. Men så var det svenskerne indtog Hals, og købstadsrettighederne kom aldrig til at virke. Fra Hals og til Hou mod N findes et af Danmarks største sommerhusområder.

Den hvidkalkede **Hals Kirke** kan føres tilbage til 1200-tallet, men de nuværende bygninger er fra 1400-tallet. Kirkens prædikestol er fra 1500, og så har også Hals en af de gamle charmerende fattigblokke. Kirken overgik i 1918 til selveje.

Formedels 30 kr. for to personer med cykler kommer vi med den lille færge **Hals – Egense** over Limfjorden. Igen er vi søndenfjords. Færgen tøffer uafbrudt mellem kl. 7:00 morgen og 23:00 aften over Limfjorden, som på stedet her faktisk også kunne kalde sig for Limfjordens smalleste sted.

Vi beslutter os for at cykle mod S, ikke for at slippe for **den stride modvind**, men for at cykle gennem det meget smukke og fredede bakkelandskab Mulbjerg, der nærmest er at opfatte som en ø i det ellers så flade landskab med Kattegat mod Ø og Lille Vildmose mod V. Her får vi selskab af en charmerende lille ræveunge. Vi ser en ret tiltalende spejderlejr, hvem ved, måske kan den en dag blive mulighed for en familiekomsammen. Lille Vildmose var for 6.000 år siden hav, så Mulbjerg var dengang en ø med fem km. ind til Himmerland. Her fra toppen 48 m over Kattegat er der en ganske enestående udsigt langs Kattegatkysten og ind over Lille Vildmose mod V.

I **Dokkedal** stopper vi op ved kirken, som vi har for vane, men også den viser sig fra sin lukkede side. Men en brochure er dog tilgængelig. Kirken blev indviet 2. påskedag 1965 med amtmand og biskop i spidsen. Det er en meget speciel og tiltalende skovkirke under Mou Sogn med gravsteder mellem graner og fyr. Hele sognet har været med til etableringen, der kun har kostet 255.000 kr. inklusive kirkegård, og det er meget, meget billig. En stor del af inventaret er skænket af egnens beboere. Der fortælles om en ret spændende og utraditionel kirke, med en særdeles fin akustik. Vi havde gerne studeret kirken nærmere, men må nøjes med et udvendigt kik.

Fra Dokkedal drejer vi mod V skråt op gennem **Lille Vildmose**, hvad der også har været et af formålene med dagens lange afstikker. Sjovt nok så er Lille Vildmose større end Store Vildmose. Vi er ikke så lidt imponeret, det er helt enormt, hvad man ser af spagnum - 55 km² med Pindstrup Muld. Lange klodser af opgravet mosebund ligger opstablet til tørre i kilometerlange rækker – imponerende. Og vi giver gladelig 10-20 kr. for en lille sæk ved købmanden. Når blokkene er tørre, køres de til forarbejdning på fabrikken i Nørre Kongerslev.

Vi snakker med en "*tørvebisse*," hedder en sådan vistnok, han fortæller i tekniske vendinger indgående om sin store tørvegravermaskine, og var ikke så lidt bekymret for områdets fremtid, idet politiske kræfter arbejder for at lukke mosen og omdanne den til skov.

I den sydlige del af Lille Vildmose ligger Vildmosegård, her kan man se en samling af plante-, dyre- og fugleliv, men det opdager vi desværre for sent, så den har vi til gode.

Igen er vi nået op til Limfjorden ved **Mou. Suppe** bliver det ikke til, men hos købmanden investerer vi i to bananer og to vand. Hos bageren flottes vi os med to rullepølseburgere, de får bestemt turens absolutte bundkarakter, hvad det kulinariske angår, totalt smagsløse og i det hele taget utrolig tørre og kedelige. Så absolut turens dårligste handel. Jeg havde derudover sikret mig en kage, som jeg har for

vane, og selv om det var ved den samme bager, så reddede kagen bestemt hele min middag. Hanne fik derimod ingen kompensation, hvad kage angår, for noget sådant frister ikke hende. Hun måtte beklageligvis nøjes med at nyde bananen.

Også i Mou forsøger vi at besøge kirken, men også den er låst. **I brochuren om kirken** læser vi, at Mou betyder sandslette, så området har i middelalderen åbenbart ikke været et indbydende sted. Sognet blev af folk vestfra kaldt "*Det swåt sown.*" Kirken er bygget i 1400-tallet af munke fra Birgittinerklostret i Mariager med midler fra den betydelige sildefangst i fjorden. Kirken har to klokker, den ene fra 1430 er kirkens ældste inventar. Videre går det på cykelrute 12 fortsat i strid modvind mod V gennem Skelby, Storvorde, Klarup og Nørre Tranders med Aalborg som mål. Flere af rutens kirker er desværre ikke tilgængelige, så du slipper en stund for altre, epitafier, døbefonte og anden hellig snak.

Skiltningen for cykelrute 12 er generelt fint, men omkring Aalborg voldte det flere gange problemer. Nok er det sværere med skilte at guide gennem en større by, og vi trafikanter har vel også vores opmærksomhed henledt på så meget andet i den tætte bytrafik, men hver gang vi tabte sporet, fandt vi det dog hurtigt igen.

I Aalborg indlogerer vi os igen på **vandrehjemmet**. Nu har vi jo medlemskortet, og skal overnatte her i to nætter, derfor er prisen nu blevet forholdsvis rimelig. Efter dagens 65 km, som sædvanlig i strid modvind, gør et varmt bad usigelig lykke, skønt vi denne gang har fået et af vandrehjemmets hytter, hvor der kun er fælles baderum. I aften har vi valgt selv at smøre os en klemme. Hanne cykler ind til centrum for at købe lidt lækkert og får besked på, at rødvinen ikke må være under Santa Rita niveau. I mellemtiden får jeg den skøre ide at investere i to øl, det skal være en overraskelse til aftenens canastaturnering. Så jeg går hen i vandrehjemmets kiosk, besøget giver mig dagens chok - to almindelige 33 cl. øl – 28 kr. Og så kalder de det endda butikspris. Hanne har købt lækre sager laks, paté, saltkød til dyrlægens natmad og ost. Naturligvis er rødvinen en flaske Santa Rita, her valgte hun 120-eren, for Medal Real kostede over 100 kr., og det er bestemt lidt for vild. Det blev en god aften, et dejligt måltid, godt selskab og et efterfølgende spil canasta, som Hanne helt uretfærdigt vinder. Og ikke at forglemme en "*kostbar*" godnatøl. Nogen har sikkert vidst, vi sad og hyggede os, for pludselig begynder et flot festfyrværkeri et sted nordenfjords i Nørresundby.

Efter et fortræffeligt morgenmåltid cykler vi ind til **Aalborg centrum**. Dagen er beregnet til vandreture i den gamle bydel af Aalborg, der blev købstad i 1342. I dag har byen næsten 200.000 indbyggere, hvoraf de 13.000 er studerende. Det er Danmarks fjerde største by. På turistkontoret fik vi for et par dage siden, da vi havde brug for en cykelsmed, en fortrykt guidet tur, den viser sig at være meget fin, lærerig og særdeles nyttig.

Ruten starter midt på byens ældste torv – **Gammeltorv**. Her står granitobelisken, der udgør byens centrum - 0-kilometer. Her fra Gammeltorv blev byen styret i ældre tid med ting- og rettersted. Her stod galgen og kagen, eller skampælen som den også kaldtes, hvor den dømte blev udstillet til spot og spe for byens borgere, der godt kunne komme i tanker om at hilse med en spytklat.

Budolfi Domkirke kommer vi hurtigt over, den er under restaurering og derfor total tømt for indmad. En mærkelig fornemmelse at stå i det ellers så store kirkerum der er totalt fyldt op af murerstilladser. Budolfi Domkirke menes at være fra 1400-tallet.

Byens smukke gamle **Posthus** er opført 1908-10. Det store posthus er en imponerende butik. Egentlig ligner det mere et supermarked end et posthus med sit enorme udbud af alskens varer indenfor papir og skrivesartikler. Så sandelig meget anderledes end det posthus vi husker fra vores barndom, hvor det eneste man kunne købe, udover den postlige tjeneste, var et frimærke til ens samling. Øverst på bygningen ses mange små tilmurede åbninger, her boede til for få år siden Danmarks eneste statsansatte brevduer. Brevduer har en enorm orienteringsevne, de kan faktisk finde tilbage til sit dueslag indenfor en radius af 800 km og flyve med en hastighed på omkring 60 km i timen. Brevduer har specielt været anvendt til militære formål, men bruges i dag udelukkende til duevæddeløb.

En anden markant og smuk bygning i kvarteret er **Aalborg Historiske Museum**. Det blev oprettet i 1863, og er dermed et af landets ældste provinsmuseer. Danmarks ældste museum er Thorvaldsens Museum, der blev indviet 18. sept. 1848, fire år efter Thorvaldsens død.

Entreen til Aalborg Historiske Museum er 20 kr. for voksne, det koster en del overtalelse at slippe ind på en 65-billet til 10 kr., men det lykkes. Museet er meget righoldigt og spændende. Der vises såvel arkæologiske fund som ting fra vores kultur strækkende fra stenalderen op til nutiden. Et af museets klenodier er Aalborgstuen fra 1602, en stue med smukt udskårne egetræspaneler og malet fyrretræskassetloft. Stuen betragtes som det fornemste renæssanceinteriør i Norden. Den stammer fra en bygning, der lå på hjørnet af Østerågade og Ved Stranden. Der er på museet en samling sølvtøj fra Aalborgmesteren, en flot glassamling og mange andre meget spændende ting.

Hvert år holdes skiftende særudstillinger på museet. I år hedder den - **Østerå i 1000 år**. Østerå er udover en å også en gade, der opstod i 900-tallet. Åen var helt frem i 1800-tallet byens vandforsyning og kloak på en og samme tid. Men koleraepidemien i midten af 1800-tallet satte fokus på hygiejnen. Byens første vandkloset blev opstillet i 1900 og byens sidste latrintønde forsvandt i 1926. Udstillingen fortæller om flere af datidens matadorer de store købmænd som fx Jacob Himmerig og Wigelsen. Vi spørger den venlige betjening, om det er gaden eller åen, der sammen med borgen har givet navn til byen Aalborg, eller det monstro er ålene man fangede i fjorden. Desværre fandt vi hverken her eller senere på turistkontoret mennesker, der kunne bekræfte os i vores teori, så for os står bynavnet Aalborgs oprindelse stadig hen i det uvisse.

På en planche over byens befolkningsudvikling ser vi følgende:

år 1000	få hundrede
år 1250 ca.	3.000
år 1500 ca.	5.000
år 1850 ca.	9.000
år 1910 ca.	42.000
år 2002 ca.	161.000 hvoraf de 13.000 er studerende.

Aalborg Historiske Museum anslår, at de har omkring 100.000 genstande i magasinerne, der er på flere tusinde m². I størrelse varierer genstandene fra synåle til hestevogne og tidsmæssigt fra istid til nutid.

Vi kommer nu ud på **C.W. Obels Plads**, hvor firmaets tobaksfabrik har ligget indtil 1896. På den ene side ligger Brix's Gård et flot hus fra 1580 med rødt bindingsværk i tre stokværk. På modsatte side er indgangen til Helligåndsklostret, der blev stiftet som helligåndshus i 1431 men i 1451 ophøjet af Paven til kloster med munkegange. Det er et af de største og bedst bevarede klostre i Danmark. Aalborg Katedralskole havde hjemsted her fra 1554 til 1848. Klostret fungerer i dag som stiftelse og plejehjem med 25 boliger. Desværre kommer vi kun ind i gårdhaven, for der er netop i

dag begravelse. Vi får os dog en lille snak med præsten, der fortæller, at der ellers dagligt er rundvisninger i klostret. Lidt ærgerligt for os, men værre rimeligvis for begravelsens hovedperson.

På vores vandretur ser vi **Gåsepigen** en skulptur af Gerhard Henning skænket af C.W. Obel i 1937 i forbindelse med firmaets 150 års jubilæum. Forbi det mondæne Hotel Phønix et adelspalads opført i 1783 som vinterbolig for brigadér William Halling til Dronninglund der havde hjemført enorme rigdomme fra Indien.

På Vesterbro står **Cimbrertyren** - Himmerlands tyr. Skabt af billedhuggeren Anders J. Bundgaard (se 1864). Cimbrertyren skal minde os om cimbrerne fra Himmerland, der i deres storhedstid 120 f.v.t. var kendt og frygtet helt til Rom.

Håndværkerhuset på hjørnet af Borgergade og Kattesundet er et flot gammelt gulkalket bindingsværkshus med 1., 2. og 3. stokværk og med en særdeles flot smedet "vejrhane" vajende øverst på bygningen. I huset er der værksteder for trædrejere, snedkere, urmagere, kobbersmede, glarmestre og smede. Da vi kommer, er der totalt tomt overalt, indtil vi finder alle håndværkerne i kaffestuen på 2. stokværk. Her går snakken livlig i det voksne selskab. Der er kaffe på kanden og brunsviger med flødeskum på bordet. Også vi bliver budt både kaffe og brunsviger med flødeskum – herligt. Tilmed får vi os en god snak. Af kaffedamen får vi at vide, at håndværkere altid vil have noget med flødeskum på, ellers bliver de "mopset." Det er så blevet vores held. Efter kaffetid er vi rundt og kikke på værkstederne, og nu da vi kender dem, får vi hvert sted en god snak. Alle håndværkerne er pensionerede og styrer selv arbejdet, der som regel er specielle opgaver såvel fra private som fra firmaer eller institutioner, der skal have lavet noget ganske unikt. De betaler en husleje for bygningen, og indtægterne fra deres arbejder går udelukkende til huslejen, - ja, og så flødeskum. Det blev til et rigtigt spændende besøg.

Gennem Jomfru Ane Gade går det, hvor **Sildepaladset** fra 1813 i et pakhuis i gården huser Jomfru Ane Teatret. Fra 1848 til 1889 husede Sildepaladset Aalborg Katedralskole. Ved Stranden i Simonis Gård findes Hereford a Beefstouw og Danmarks bedst bevarede købmandsgård fra renæssancetiden - Jørgen Olufsens Gård i tre stokværk fra 1616.

Aalborgs bedst kendte bygning er uden al tvivl **Jens Bangs Stenhus** (se 1623) på Østerågade. En imponerende flot fem etagers bygning med flotte smedejernsgitre der betragtes som Nordeuropas skønneste renæssancebygning. Desværre er også den i øjeblikket under restaurering og derfor pakket ind i byggestilladser og net. Så vi kunne ikke se Jens Bang, der rækker tunge ad rådhuset. Jens Bang var en driftig storkøbmand i Aalborg, bror til Jørgen Olufsen, men en slagsbror og særdeles stridbar person og havde derfor også mange fjender. Onde tunger hævder, at de groteske masker i bygningens facade er karikaturer af disse hans fjender. Skønt Aalborgs rigeste mand blev han aldrig medlem af byens styre, hvad han gerne havde set, derfor rækker han på en af maskerne tunge ad rådhuset overfor – siges der. Rådhuset er ganske vist et nyere hus, end da tungen kom frem, bygget i årene 1759-62. Den rige købmand fik dog også sine problemer og døde fattig i 1644.

I over 300 år har **byens ældste apotek** haft til huse i Jens Bangs Stenhus, og det er bestemt en oplevelse at besøge apoteket, der fint har bevaret det gamle interiør med de mange paneler, skabe, skuffer og ikke mindst det flotte loft. Duus' Vinkælder har også hjemme i det imponerende hus, og da vi jo må besøge de fine steder i byen, tillader vi os at spise en tiltrængt frokost ikke i kælderen men på fortovet. Der bydes på sild, camembert, fadøl og snaps - herligt. Et besøg på toilettet var

dog knapt så herligt, i hvert fald var lugten ikke særlig tiltalende, så det trækker en del fra i helheden. Frokosten indtages med god udsigt over Nytorv til Jyske Bank og mange andre kendte firmanavne.

På **Nytorv** står tre meget høje, slanke og flotte skulpturer. Jeg spørger vores serveringsdame, hvad skulpturerne hedder, hvad de skal symbolisere og hvilken kunstner der står bag. Hun kikker forundret på mig - hvilke skulpturer, dem har hun aldrig set. Så må du finde ud af det, pointerede jeg og peger hen mod dem. Der kom dog ingen tilbagemelding, så efter at hun et par gange havde passeret vores bord, spurgte jeg, - nå - hvad fandt du så ud af? ”*Det ved jeg sandelig ikke noget om, jeg er fra Sønderjylland.*” - Ak ja, megen service er der ikke på stedet her. Senere går vi igen ind på turistkontoret, der ligger lige overfor og stiller det samme spørgsmål. Til min store forundring ved også de knapt, hvad jeg spørger om. Jeg trækker vedkommende hen til vinduet og peger på vidunderne. Og så kommer det, nå dem - det er blot tre gadelamper, de vippe ned, når der tændes lys i dem. Jeg er ikke helt på det rene med, hvem der bør være flov, men for ikke helt at tabe ansigt borer jeg videre, og ved opslag i diverse bøger finder også turistchefen ud af, at lamperne er tegnet af en fransk kunstner med navnet Philip Star. Senere finder jeg et diskret skilt på en af standerne med navnet J.C. Decaux, det lyder faktisk væsentlig mere fransk end Star, men jeg valgte ikke at blamere mig mere i den sag. Skidt-pyt med navnet - men skulpturerne, som jeg vælger at kalde dem, de er bare flotte.

Efter frokosten går turen til **Aalborghus Slot** (se 1539). Slottet er bygget som en trefløjet fæstning i bindingsværk i årene 1539-55 af Christian III. Det blev dog aldrig den fæstning, kongen havde tænkt sig, den viste sig uegnet grundet mangel på drikkevand i tilfælde af belejring, og det er jo en ting, man må tage højde for i en krigssituation. Under Napoleonskrigene blev bygningerne brugt som kornmagasiner. Grundet koleraepidemi blev voldgravene tilkastet i 1853. Hele anlægget blev fredet i 1919. Fra 1952 til 1964 var her amtsrådssal og kontorer. I dag rummer slottet statsamtet, og synes særdeles velholdt med sit rødmalede bindingsværk. Ved indgangen står to flotte nyrenoverede milesten med påskriften Frederik VI (i monogram) 3 og 4 Miil fra Aalborg.

Der er ikke adgang til slottets indre, men kun på volden, i gården og et kig i et skummelt fangehul med jernlænker i jordgulvet. Der er dog låst ind til fangehullet, men en af statsamtets ansatte, der tilfældigt kommer forbi, har et bundt nøgler, hun prøver og til alles overraskelse virker nøglen. Hun har været ansat her et år, men har endnu ikke set fangehullet, så vi får en fælles oplevelse.

Da vi går rundt om Aalborg Slot og kommer ned til havnen, overraskes vi. Sandelig – **Kongeskibet**. Det ligger der i havnen strålende hvidt med sine forgyldte udsmykninger. Den og kadetterne, der holder vagt, må vi da også lige ned og hilse på. Men Margrethe og Prinsen så vi ikke noget til.

Vi følger den guidede rute. I Nørregade ser vi flere smukt restaurerede gamle **bindingsværksgårde**. Pludselig står vi overfor en smuk statue i sten - Bamse med Bamse - hedder den, og tænk kunstneren er Henrik Voldmester en af vore lokale kunstnere.

I **Klokketøbergade** møder vi ti meget små, charmerende, velholdte og hyggelige huse pakket godt ind i stokroser. De er alle fra 1700-tallet og ligger skulder ved skulder. De er malet i forskellige friske farver og giver ikke mindst derfor et særdeles fotogent gadebillede. Fortsættende i det charmerende gamle kvarter kommer vi til Peder Barks Gade med Vor Frue Kirke bygget i røde mursten i 1878. På stedet har der tidligere været en kirke fra 1100-tallet, hvoraf visse dele er bevaret fx granitportalen. Den er Aalborgs ældste kunstværk og betragtes også som byens fornemste kunstværk. Relieffet er fyldt med personer fra bibelen samt kristne symboler. Handlingen skal læses

fra højre mod venstre, som det var almindeligt i den tidlige middelalder. Desværre kommer vi for sent til at besøge kirken indvendig, men vi læser os til, at borgmester Jørgen Olufsen er gravsat her prydet med hans legemsstore portrætfigur. Yderligere er der flere epitafier af byens hæderkronede borgere.

På flere af gadeskiltene står en **undertekst**, der forklarer den historiske betydning af netop dette sted. Det gælder bl.a. det sjove gadenavn Hjelmerstald, her fortælles, at ordet hjelmerstald betyder hestestald, men egentlig skulle det vist hedde helmisstald. I Niels Ebbesens Gade står der som undertekst: Frihedshelten Niels Ebbesen (se 1340) født 1295 død 1340. Og det er for mig noget af en overraskelse, for de historiebøger, jeg tidligere har konfronteret, har aldrig vidst, hvornår Niels Ebbesen var født, men det ved de åbenbart her i Aalborg.

Længe leder vi efter nedgangen til **Gråbrødreklostret** en udgravning under Salling. Langt om længe finder vi den i form af en elevator, på størrelse med en telefonboks, der står på fortovet. For at få elevatoren i aktivitet skal den fodres med 20 kr., der samtidig er billet til udstillingen. Gråbrødrene kom i 1232 på bare ben vandrede fra Tyskland til Ribe. De var en del af den hastigt voksende Franciskanerorden, der blev stiftet i 1223 af Frans af Assisi i Italien. Gråbrødre kaldtes de grundet deres grå kutter. De kaldtes også for tiggermunke, fordi de primært levede af gaver og tiggeri. Munkene spredte sig ud over hele landet. Det oprindelige Gråbrødrekloster i Aalborg er fra 1250. Men dette kloster var dog af en så dårlig kvalitet, byggesjusk ville man sikkert kalde det i dag, at man nedrev det i 1300 og byggede et nyt. I 1530 blev klostret endelig nedlagt. Det er virkelig en imponerende oplevelse at se ruinerne og de forklarende plancher. Tænk - at man ind under de bestående bygninger har kunnet udgrave det gamle kloster.

De mange gamle **historiske bygninger** vi på vores vandretur passerer, giver os et klart billede af, at vi vandrer i en by, der virkelig har sjæl. En meget stor del af bygningerne er arkitektoniske mesterstykker. Og man har med bevidst nænsom hånd restaureret, så det herlige miljø er bevaret. Kun ganske enkelte steder stjæler usmagelige firmafacader billedet, og lader hånt om de arkitektoniske værdier. Vi snakker også om, at forretningernes udstillingsvinduer og tilbud er temmelig anderledes, end da vi var på cykeltur i vor barndoms tid. Det ser vi flere eksempler på, men det mest ekstreme, vi ser, er nok et stort gadeskilt med teksten: Navlepiercing 450 kr.

Den **guidedede rundtur** er til ende. Vi har fået et positivt indtryk af Byen og læser, at byens udvikling fortsætter idet et Musikkens Hus til 450 mio. kr. er på vej. At gåturen er til ende passer os meget godt, for vi har nu vandret gade op og gade ned i omkring ni timer. Udover frokosten og en kop kaffe hos håndværkerne stod der ikke noget om pauser i turguiden, ikke engang en ølpause har vi tilladt os, det er sikkert fordi, turen hele tiden har været fyldt med gode og spændende oplevelser. Men nu kan vi godt mærke, at "*de gode ben*" er ved at have udsolgt. Vi har bestemt os for at finde aftenens – treretters - i kvarteret omkring Jomfru Ane Gade. Det er her, der er liv om aftenen med et stort udbud af restaurationer. Stort set overalt ligger prisen omkring 100 kr. for en to retters middag - nogle steder endda for tre retter. Vort valg falder på et sted, hvor menuen lyder på løgsuppe, andebryst og is med pandekage for 109 kr. Herligt - og virkelig skønt er det at få sig sat ned. Egentlig er der vel ikke noget at klage over, men madens smagsmæssige kvalitet lever bestemt ikke op til stedets ry. Der er ikke kælet for retterne, der har et snert af discount over sig. Bedre blev det ikke af, at betjeningen var meget overfladisk og total uden hjertevarme. Igen finder vi frem til vore cykler, og vestover går det mod vandrehjemmet. Mange km tæller dagens cykeltur ikke - under ti vel, men til gengæld har vi sandsynligvis gået over tyve km – tredive siger benene.

Efter en god nats søvn og endnu et dejligt morgenmåltid blandt rigtig mange **ungdomsturister** fra Norge er cykeltaskerne pakket og klar. Vi har endnu et par ting, vi skal nå at se i Aalborg, inden vi igen drager ud i modvinden mod V.

Den katolske Sct. Mariæ Kirke er en flot arkitektonisk ottekantet kirkebygning opført i 1926.

Kirken er under udvendig restaurering, så der er låst, men vi får os en snak med en murer, der viser os en smøge, hvor vi kan smutte ind. En enkelt person sidder knælende i dyb bøn. Som det er typisk for katolske kirker, er rummet fyldt med mange altre, billeder og andet tingeltangel.

Aalborgtårnet, der er 55 m højt, har den frækhed først at åbne sine porte kl. 11, så vi kommer ikke denne gang op i tårnet. Det har vi dog tidligere været og må så denne gang nøjes med at mindes den imponerende udsigt over byen og Limfjordslandet.

Nordjyllands Kunstmuseum (se 1972), der ligger næsten nedenunder Aalborgtårnet, er et meget spændende museum. Skønt vi tidligere også har gjort dette sted et besøg, er vi enige om, at det bør vi gentage. I museumshaven står flere spændende skulpturer bl.a. Bjørn Nørgaards Drømmepalads. Oprindeligt blev museet grundlagt i 1863 og hed Aalborg Kunstmuseum. Museet har en righoldig samling af dansk og udenlandsk kunst fra omkring 1900 og op til nutiden, hvor det bl.a. kan fremvise værker af flertallet fra Cobragruppen, samt en lang, lang række andre anerkendte danske kunstnere. Der afholdes årligt særudstillinger. I øjeblikket er det billedhuggeren Kirsten Ortveds (se 1942) værker. En eksperimenterende kunstner med undertiden overraskende motiv- og materialevalg. Store udsmykningsopgaver har hun løst. I Stockholm står et monument "*Brønden*" til minde om Raoul Wallenberg, i Års står "*Edelstårnet*," og Horsens fik i 2002 på Kirketorvet "*Beringsøen*."

På museet er der også en specialudstilling med titlen **Fabrik – industriens arkitektur i Aalborg**. Her fortælles om den driftige industriby ved Limfjorden. De høje skorstene langs fjorden der var symbol på initiativ. Nu er flere af dem lukket, og byen slipper for støj og forurening. Men historisk har byen mistet noget af sin identitet.

Følgende fabrikkers historie er fremlagt i form af rekvisitter, fotos og forklarende plancher:

C.W. Obels Tobaksfabrikker A/S (se 1787)

Zincks Fabrikker

Carl Christensen A/S, motorrenovering

Danske Spritfabrikker A/S (se 1837-1881)

Dansk Eternit A/S

ELSAM Aalborgværket

Aalborg Portland A/S (se 1889)

Igen går det på cykel mod V, gennem **det eksklusive Hasseris** med de mange fornemme villaer, det må bestemt være Aalborgs "*Gammel Holte*." Målet er Hasseris Kirke, der er bygget i 1956.

Arkitektonisk en meget flot bygning. Vi er specielt kommet for at se tårnets "*vejrhane*," den er nemlig håndmedet af smedene i Håndværkerhuset, dem der så generøst gav os kaffe og brunsviger med flødeskum. Vi lovede dem at kigge forbi kirken, de var synlig stolte af deres kunstværk, og det havde de faktisk også god grund til. Over kirkens alter hænger et krucifiks af Niels Helledie med en baggrund i friske blå farver. Hele kirkerummet virker venlig og indbydende. Desværre er der ingen brochure over kirkens historie, men den er jo heller ikke endnu fyldt 50 år. Videre mod V. De mange store utrolig flotte villaer i Hasseris fortsætter lidt endnu.

Vi kommer til at tale om den 107 år gamle dame i Hasseris, der i 1988 fik besked fra Gl. Hasseris Skole, at hun skulle begynde i 1. klasse efter sommerferien. (Se 1988)

Gennem **Restrup Enge og Nørholm Enge** går det mod dagens mål - Nibe - i strid modvind - puh-ha. Vi tager en lille afstikker mod S, til herregården Store Restrup, der er opført i 1723 og fredet. Herregårdens historie går dog meget længere tilbage, helt tilbage til tiden hvor der fandtes jetter og trolde, fortælles der. Gården blev anlagt af vikingen Ref, der sejlede op ad Hasseris Å og bosatte sig, da han ikke kunne komme længere. Adelslægten Gyldenstjerne, officersslægten Levetzau og admiralslægten Lindenov har alle ejet Store Restrup. Levetzau var ham, der byggede Christian VIII og Christian X's Palæ på Amalienborg, hvor nu kronprinsen bor. Under herregården hørte en overgang 37 gårde, 3 møller, 22 huse, 2 kirker og øen Egholm i Limfjorden V for Aalborg. Herregården har siden 1915 virket som højskole. I dag fungerer den som hotel og restauration, - med vinkælder står der sandelig. Et luksus ophold hævder de selv, hvor det sågar er muligt at sove i himmelseng.

Lige før vi når til Sønderholm, drejer vi op mod en bakketop. Her finder vi **Troldkirken**, der ikke er en kirke i almindelig forstand, men en 5.000 år gammel langdysse. Troldkirken er en af Danmarks smukkeste langdysser 50 m lang med 46 randsten og sekskantet kammer. Den har været genbrugt mange gange, som det var normalt for en langdysse. Også gravrøvere har ofte gjort deres besøg her. Når familien afleverede en af sine kære sammen med gods og guld til den videre færd hinsides, så kunne nogle godt fristes til at snuppe et par ting fra en tidligere grav. Familien skulle jo nødig blive helt ruineret. Troldkirken blev fredet i 1809 som en af landets første fredninger. Her fra toppen af gravhøjen er der en storslået udsigt til alle sider. Ca. fem km. er der ud til fjorden, men dengang for 5.000 år siden, lå graven på selve fjordkysten. I 1983 blev stedets smukke langdysse gengivet på et 3,50 kr. frimærke i blå farver.

Her på gravhøjen nyder vi dagens frokost, den består af rugbrød, ostepind og postevand. Ja, det kan jo blive småt for enhver. Tankerne går tilbage til vore forfædre og deres madpakke, mon den var af samme høje kulinariske standard? Nej, et stykke klæde havde nok erstattet plastbøtte og stanniol, så havde de jo også noget at tørre fingrene i. En byge slipper vi heller ikke for, her i nostalgis tankespind, så regntøjet kommer frem.

Sønderholm Kirke er næste stop, den er fra 1100-tallet med kvader helt op til taget. Kirken har flotte kalkmalerier og en prædikestol fra 1550. Præstetavlen begynder før reformationen, hvad jeg ikke husker at have set før, men den fortæller i hvert fald, at i 1529 hed præsten noget så enkelt som - hr. Hans.

Igen cykler vi ud mod fjorden. Her opdager vi, at **trafikskiltningen** er opsat efter bilernes behov, uden særlig hensyntagen til os arme cyklister, for en trafikmotorvej kommer os i vejen. Så vi må pænt vende om og køre en stump tilbage, det giver dog den sjældne og udsøgte fornøjelse, at vi for en gangs skyld prøver, hvordan det er at have medvind – skønt.

Fra Sønderholm over Melleholm er vi nu nået til den lille by **Nørholm**. By er næsten for stort et ord, flække er vist lidt bedre. Den består af få huse, kirke og en klynge gårde, der ligger ganske tæt, som gårdene i gammel tid oprindeligt har gjort i landsbyerne. Langt ud til gårdens jorder og yderst overdrevet der var beregnet til fælles græsning. Flækken har dog stadig sin købmand, men forretningen bærer præg af, at det kun er på lånt tid, for mange varer har den lille butik ikke på hylderne - ak ja.

En kage og to vand bliver resultatet.

For en gangs skyld gør vi holdt ved en kirke. **Nørholm Kirke** er, som flertallet af de danske landsbykirker, bygget af kampestenskvader. Der er få kalkmalerier i kirken og et trefløjet forgyldt barokalter. Også her har de en gammel charmerende fattigblok, de er ikke til at stå for. På præstetavlen kan vi se, at embedet var nedlagt fra 1826 til 1882, hvor det blev passet af Sønderholm pastorat.

Vi følger strandvejene ind mod Nibe. Ved **Klitgårds Fiskerleje** cykler vi helt ned til stranden, for det er blevet kaffetid. Kagen og de to vand kommer frem. Der er et bord på stranden, men vejret appellerer ikke ligefrem til drikkeudekaffevejr. Storm er måske for stærkt et ord om vejret, men sådan har det følt, når man cykler imod den stride blæst. Tilmed føles det hundekoldt, og kun kort er der mellem bygerne, så regntøjet er ret konstant i brug. Vi må indrømme, at Klitgårds Fiskerleje ikke fremstår for os som det idylliske og charmerende fiskerleje, som den egentlig berettigede. Stedet ville bestemt have fået væsentlig flere point i medvind med Solen bagende over os.

Det bliver **Nibe Hotel**, der får fornøjelsen af vort selskab. Under 50 km har vi tilbagelagt i dag, men det føles væsentlig mere. Efter et lindrende bad går vi en byrundtur før middagen. Forinden har vi orienteret os på hotellet, og positivt bemærket dets interiør med antikke møbler og friske liljer på bordene. På madsiden tiltaler en stegt rødspætte til 115 kr. os mest.

Byrundturen starter mod havnen, hvor der ligger en del **sejlbåde**. Langs havnen er der bygget en lang række ferielejligheder, - tror vi. Vi falder i snak med en mand, der ejer et af husene. Han fortæller, at langt flertallet af husene er ejerlejligheder. For hans vedkommende var familien, da han gik på efterløn, flyttet fra en større villa oppe i byen, her ned på havnen til 70 m². Nu har de ingen brug for haveredskaber, idet lejerforeningen har en fælles vicevært, der tager sig af al udendørs vedligeholdelse, noget der tiltaler manden meget.

Vi besøger **Nibe Kilde**, der ikke viser mange vanddråber bag sit gitter. Kilden er i dag næsten udtørret, men i fordums tid gav den hvert døgn tusindvis af liter rent drikkevand til byens borgere. Vi bemærker det pudsige gadenavn Naboløs, før vi ser, at Nibe, såvel som de fleste andre danske byer, også har haft sit eget brændevinsbrænderi, der var grundlagt af Jacob Færch i 1857. Sidste flaske brændevin blev fremstillet her i 1910. Mange købmandsgårde har byen også haft, men også dem har udviklingen kvalt. Nibe er en gammel fiskerby med sildeeventyr som sin historie, derfor er der tre sild i Nibes byvåben. I 1765 og 1806 ramtes byen af voldsomme brande. Ved branden i 1806 blev 4/5 af byens beboere hjemløse.

Nibe blev **købstad i 1727**, dengang boede der 1.600 mennesker i byen. Men byen kan dog føres helt tilbage til 1400-tallet, og i 1672 var den Jyllands ottende største by. I dag findes der ca. 3.600 nibenitter, og i kommunen bor der knap 7.000 indbyggere. Byens kirke er fra 1400-tallet, men desværre låst da vi gør forsøg på et besøg. Kirken er for få år siden restaureret og omtales for sine fine kalkmalerier og kirkeskibet, som er en model af den specielle sildekaag. Med en del lukkede facader bærer Nibe præg af at være en by, der har det svært.

Selv om vi på havnen ser **rødspætter** på menuen til 88 kr., så tiltaler hotellets miljø os mere, og sådan bliver det. Hos den flinke hotelvært Martin Tengstedt, der samtidig også er kokken, bestiller vi rødspætterne og så lige en flaske hvidvin – husets tak - til 120 kr. Det er for os næsten blevet en vane at bede om husets vin. Vinkortenes gode vine er som regel uforskammet dyre. Hotellerne kalkulerer nemlig oftest efter det princip, at vinens indkøbspris ganges med fem. Derfor vil en dyr

vin efter vores bedste overbevisning blive forholdsmæssig - for dyr. I stedet burde de sige, at avancen på en flaske vin skal være fx 100 kr. eller 150 kr. Nå, ens erfaringer på dette felt bærer jo ikke præg af succes, så ti nu stille Frede.

Men her begynder dagens gode overraskelse, vinen serveres af **Tine Maynau Tengstedt**. Domaine Les Escasses - Vin de Pays - des Cotes de Gascogne. - Vin de Pays - jeg rynker allerede diskret på næsen, er jo lidt miljøskadet, – men det er før, jeg har smagt på varen. Højst mærkeligt - jeg smager igen, det er der det hele, den gyldne farve, bouqueten, gardinerne og specielt smagen. Jeg kikker igen på etiketten - smager igen – chablis? Er det dagens stride vind der er gået én til hovedet - eller hvad? Etiket og vin passer bestemt ikke sammen, men det kan vi kun være godt tilfreds med. En bemærkning til kokken om at etiketten bestemt ikke praler med flaskens indhold, besvares med et - nej vel - og et venligt smil.

Så kommer **rødspætterne** og de nye kartofler. Smagen er i særklasse, serveringen i top, det hele er bare perfekt. Med glæde tildeler vi aftenens kulinariske oplevelse turens kokkehue, ikke mindst på grund af den meget overraskende gode vin.

Under middagen får vi en god snak med **det unge hotelpar**, der kun har ejet hotellet i otte måneder. Nibe blev som nævnt købstad i 1727, derfor har byen netop i år 275 års købstadsjubilæum, dette fejres med Dronningens besøg her den 2. juli. 2002. Så forstår vi bedre, hvorfor hele byen synes at være under reparation. Håndværkere er i gang overalt, alt skal åbenbart gøres fint inden det fornemme besøg. Vort hotelpar er forståeligt nok meget spændte, de skal den omtalte dag servere en tre retters frokost for regentparret og 90 prominente gæster, og det hele skal foregå i lyntempo på kun én time. Virakken omkring majestætens besøg mærkes overalt, fx kan vi ikke komme ind og se byens lokale museum, nej, den åbner først 2. juli når dronningen kommer. Her synes vi godt nok, der burde dømmes "overtrådt." Normalt er museet åbent fra skolernes feriestart med henvisning til, at den drives med frivillig arbejdskraft. Efter middagen og den hyggelige snak med hotelparret bestiller vi kaffe med lidt sødt til, som vi tager med op på værelset til aftenens canastaturnering, som Hanne vinder i overlegen stil. Også med hensyn til det søde må jeg ofre mig, Hanne bryder sig ikke om kage, - tænk - det havde jeg helt glemt.

Vort næste mål er **Sebbersund Vikingeby**. På dæmningen over Sebbesund, der skiller Nibe Bredning fra Halkær Bredning, cykler vi, men ingen skilte ser vi, der fortæller noget om en vikingeby. I udkanten af Sebbersund går en mand i sin have og leder efter ukrudt, han er også en af dem, der har fået sig et mindre hus, - for som han siger, det hele skal jo passes. Jo, han kender da godt vikingebyen og viser ad hvilken vej, vi bedst finder frem. Men inden bør vi da lige op på Sankt Nikolaj Bjerg - toppen her overfor og nyde den flotte udsigt. Vi ser en lille flok mennesker asende op mod udsigtspunktet. Manden mener, at det er kommunalbestyrelsen, der er på prøvetravetur, for vi får jo besøg af vor Dronning, og hun skal også se, hvad vi har at byde på her i Sebbersund. Vi takker den venlige mand for snakken, roser hans velplejede have og springer igen på jernhesten.

Efter få minutter er vi fremme ved omtalte "**kommunalbestyrelse**." Et par af dem står nede ved hegnet, der omkranser det beundringsværdige sted. Idet jeg hopper af cyklen, spørger jeg, om det er her, man skal springe over hegnet for at komme op til udsigten. Og tro det eller lad være en af "**kommunalbestyrelsen**" er min tandlæge og en af mine klubkammerater fra Ringkjøbing Rotary Klub - Bent Kloch Larsen. Hanne og jeg er begge et stort spørgsmålstegn - Bent vist også. Undertiden er verden lillebitte.

En gruppe rotarianere, vistnok alle "gamle" guvernører i Rotary, har et weekendmøde omkring Polio Plus Kampagnen, hvis formål er at udrydde polio i hele verden.

De bor på den tidligere omtalte herregård Store Restrup, den med vinkælderen, og har netop i dag en udflugt til Sebbersund Vikingeby. Med sig har de en naturvejleder, der fortæller om stedets historie og de fund, man her har gjort. I en skotøjsæske har han flere forskellige brugsgenstande fra tidligere tider, nogle som originale andre som kopier, hvor vi så forsøger at gætte, hvad deres formål har været. Hanne og jeg er beskedne nok til at koble os på det lille selskab og lytter interesseret med på fortidsberetningerne.

Her fra højdepunktet **Sankt Nikolaj Bjerg** er der en smuk udsigt over Sebber Sund By, Nibe Bredning og Halkær Bredning. På bjerget har der i fordums tid stået en stenkirke, men den ved man endnu ikke så meget om. Her på næsset nedenfor bjerget lå i vikingetiden Danmarks ældste handelsplads. Den var af international betydning, idet handlende fra Norge, Irland og England kom til Sebbersund, der dengang var centrum for handel ved Limfjorden. Det bevises af udgravninger foretaget af Aalborg Historiske Museum. Handelspladsen har fungeret fra omkring år 700 til efter 1100. Her lå også Limfjordens ældst kendte stavkirke med kirkegård. Udgravninger har afsløret, at omkring 1.000 ligger begravet her, og kirken har været 14,3 m x 6 m. Historien om kirken fik vi suppleret af en snakkeglad lokal cyklist, ifølge hans information havde man fundet ud af, at kirken havde ligget på et sted, hvor der fejlagtig er givet tilladelse til at bygge en villa. Ejeren var ikke sen til at udnytte tilladelsen og i en fart få "*klasket*" et rødstenshus op, og nu verserer en erstatningssag, hvor husejeren er tilbudt tre millioner for at rive sit nye hus ned. Vi forstod på den lokale cyklist, at sagen var almindelig samtaleemne i byens forargede "*formiddagspresse*" - meget forståeligt.

Verden er så stor så stor – Lasse - Lasse lille. Det hænder dog, at **verden er ganske lille**, fx når man møder venner på steder, hvor man bestemt ikke havde forventet det. Efter denne ejendommelige og positive oplevelse cykler vi menige videre på vores færd ud mod nye landvindinger, mens "*guvernørerne*" tog deres biler mod deres næste mål.

Igen går det ud mod fjorden til den lille **fiskerflække Stavn**. I Vår Skov finder vi en herlig solbeskinnet lysning ved Petshøj, her slapper vi af med vores frokostpakke, der i dag udover rugbrød og ostepind har fået selskab af to tomater og to vand – herligt. I udkanten af Vår Skov ligger Waar Hovedgård, der er indrettet til Bed & Breakfast. En af dens attraktioner er en labyrint med 400 m ind til midten, hvis man altså vælger den rigtige vej.

Ind over **Kølby** og igen ud mod fjorden cykler vi. Her domineres det meget flade landskab af en vindmøllepark med 78 møller. Vi cykler langs Limfjorden på den dæmning, der har gjort det muligt at dyrke afgrøder på de ellers ofte oversvømmede arealer Nørrekær Enge. Vejen, eller skal vi ikke hellere kalde den for græsmarken, er meget ujævn og en særdeles vanskelig cykelvej. Dette sammen med den kraftige modvind gør det til en ret irriterende strækning. Men naturen omkring os er ganske dejlig. Vi kunne have valgt at følge en mere farbar vej, der går parallelt med dæmningen nogle hundrede meter inde i landet, men nu er vi jo ikke af den type, der går af vejen for udfordringer. Sagt her i en lidt senere skrivende stund. Forude ser vi hele tiden det næste mål - Aggersundbroens to store buer.

Igen cykler vi forbi Aggersundbroen, som vi også gjorde for seks dage siden, men denne gang forbliver vi på sydsiden og genser Løgstør. Her er der byfest med afspærrede gader, hoppeborg, salgsboder og masser af glade mennesker.

Vi vandrer et par timer rundt i byen får os en kop kaffe med wienerbrød, nyder musikken og studerer det brogede folkeliv, så vi bliver en lille del af dagens bybillede med kaffe, fadøl og hornmusik.

Her efter middag er **vinden drejet om i S** - uforskammet, for nu skal også vi cykle mod S, for vi har bestilt overnatning på Trend Kro, hvor vi når frem ved aftenstid. Efter 60 km på cykel i strid modvind, det obligatoriske forløsende bad og lige så obligatoriske diverse lindrende cremer, er vi tjenlig til en god middag og en flaske vin - husets. I et tilstødende lokale holdes fødselsdagsfest, det giver en ret livlig trafik forbi vores bord ikke mindst af børn fra festen, hvis tålmod åbenbart er sluppet op. Værst er det, da personalet konstant valser forbi vort bord med desserten – portionsanrettet islagkage. Slikmund som jeg er, insisterer jeg på, at denne kval de hermed har påført undertegnede må resultere i, at også jeg får del i denne nydelse. Hannes tilstedeværelse i denne sammenhæng er ikke nævnt, for hun er som bekendt ikke den store dessertspiser. Retfærdigheden sker fyldest, jeg får min dessert, men kvaliteten lever dog ikke helt op til dens mundvandsdryppende udseende, det gælder ikke mindst, da vi præsenteres for den ekstra regning – islagkage 45 kr.

Efter en kop kaffe og et spil yatzy, hvor jeg denne gang tager en grusom hævn, går vi til ro og får en god nats søvn.

Vi vågner op til en dag med **blæst og silende regn**. Efter morgenmåltidet er det ikke blevet spor bedre. Vi kan lige så godt springe ud i det, så vi pakker vort grej. Dog minus alt disponibelt regntøj der nu for alvor skal stå sin prøve. Ud i den danske "sommer" går det, det er cykelferiens sidste dag, hvor vi skal nå frem til vores bil i Stoholm. Denne sidste del af turen følger vi stort set samme rute som på udturen, så hvad de kulturelle "klip" angår, er turen meget afslappende, men der er andet, der stjæler opmærksomheden. Faktisk er det den eneste dag, hvor vi virkelig bliver våde – rigtig dyngvåde. Da vi endelig når frem, er det virkelig dejligt at få - tørt på.

I otte dage har jernhestene været vort transportmiddel

I otte dage har vi smurt solcreme og andre lindrende cremer på kroppens mest udsatte steder

I otte dage har det danske sommervejr vist alle sine sider frem

I otte dage har vi haft en stiv modvind, der har taget sin part af vore kræfter

I otte dage har vi kun smagt medvindens sødme, når vi er kørt forkert

I otte dage har vi nydt den herlige danske natur

I otte dage har vi fået mange historiske oplevelser

I otte dage har vi spist, drukket og sovet godt

I otte dage har vi hver dag mødt interessante mennesker og fået mangan en god snak

I otte dage har vi fået et endnu bedre kendskab til netop denne lille stump af vort kære land

I otte dage har vi haft endnu en god cykelferie i Danmark

Tak for selskab vi ses i Vorbasse, Vrist eller Vietnam

Frede Lauritsen

Supplerende oplysninger til - Limfjorden øst – i cykelhøjde

Opbygget kronologisk:

950-1000 **Vikingeborgene** blev bygget i dette tidsrum. De har formentlig været trænings- og eksercitslejre for vikingehæren i forbindelse med togterne til England. Samtidig var de et forsvar mod indtrængende fjender. Man har dog også drevet håndværk, landbrug og handel fra borgene. De har måske også været centre for inddrivelse af skatter og afgifter fra lokale og handelsmænd. Borgene er fra en tid, hvor det eneste skriftlige der findes, er runestenene.

Den største af dem alle er Aggersborg N for Løgstør på Vendsyssel siden. Netop her var skæringspunktet for N-S og Ø-V trafik til vands eller til lands. Borgen er bygget ovenpå en nedlagt landsby ca. 980 af Kong Harald Blaatand, der også var med ved indvielsen. Borgen har fire indgange et i hvert verdenshjørne, en diameter på 288 m og er omgivet af 4-5 m brede og 1,3 m dybe voldgrave. Byggetiden har formentlig taget to år. Der har boet ca. 1500 mennesker i 48 langhuse, der hver var 33 m. Borgen, hvis midte i dag er markeret af en stor sten, har kun fungeret et sted mellem 5 og 20 år. Fæstningsanlægget blev brændt ned i 1086 under det nordjyske oprør mod Knud den Hellige, som de forfulgte og dræbte i Skt. Albani Kirke i Odense. Valdemar Atterdag genopbyggede anlægget, men under bondeoprøret i 1441 led den sit endeligt.

Trælleborg er anlagt mellem Tudeå og Vårby Å 5 km V for Slagelse. Borgen blev fundet 7. okt. 1934. Åerne var med til at danne et naturligt værn for borgen. Opførelsen er også sket ca. 980 sandsynligvis af Harald Blaatand, tidsangivelse er fastsat efter kulstof-14-datering, der er den mest sikre dateringsmetode. Trælleborg blev fundet 6. okt. 1934 og udgravet i årene frem til 1942. Volden er 17 m tyk, forstærket med tømmer vejen rundt og har nærmest lignet en kæmpetrækasse. I hvert verdenshjørne var der en oplukkelig port. Indenfor voldene var diameteren 137 m. Udenfor voldene fandtes der foruden åerne en 17 m bred og 4 m dyb voldgrav. Forborgen udenfor voldene bestod af 15 huse, indenfor var der 16 huse a 100 fods længde med ildsted i midten af beboelseshusene. Tømmeret til dette byggeri har krævet omkring 8.000 store ege eller ca. 80 ha skov, og husk - træerne er fældet med økser. På gravpladsen udenfor voldene fandt man 157 begravede, hvoraf den ældste har været 55 år. En høj alder for ikke mange blev dengang over 40 år. Borgen har været beboet af ca. 500 mennesker, hvoraf de fleste var mænd. Hele borgen brændte allerede omkring år 1000. I dag er der i bygningerne ved borganlægget indrettet et museum. Udenfor er der bygget en tro kopi af datidens vikingehuse. Også i Skåne ligger et tilsvarende Trælleborg, den blev først opdaget i 1990 nær byen Trælleborg.

Flere tilsvarende vikingeborge er fundet i Danmark. Nonnebakken i Odense, der ligger i et boligkvarter, og flere gange har været udgravet. Sagnet fortæller, at Odin er stedt til hvile her. Fyrkat SV for Hobro er 120 m i diameter, har 16 langhuse og er bygget lige før Aggersborg.

1100-tallet **Strandby Kirke** vest for Farsø blev bygget. I 1215 blev kirken skænket til cistercienserklostret Vitskøl. Ved reformationen 1536 kom den under kronen og har siden haft skiftende ejere, hvoraf mange har sat sit fingeraftryk ved at skænke forskelligt inventar til kirken. Ikke blot en præstetavle findes der men også både provste- og bispetavle. Et stort og flot kirkeskib Justitia, der er en model af Christian IV's skib, pryder den smukke kirke. Justitia er retfærdighedens gudinde i den romerske mytologi, også brugt som symbol i den juridiske verden. Der er kalkmalerier fra 1500-tallet, og en charmerende gammel fattigblok mangler heller ikke. Ikke mindst udvendig fremtræder

kirken smuk og harmonisk med kvadersten helt op til taget. Det er Strandby Kirke, kongefamilien har brugt, når de har opholdt sig på Jagthyttten i Trend, ikke mindst i Dronning Ingrid og Kong Frederiks tid.

1158 **Vitskøl Kloster** opføres af den franske abbed i Cistercienserordenen Henrik som tak til Valdemar I den Store for sejren på Grathe Hede. Munkene kaldte skolen Vitae Schola, der betyder livets skole. Heraf har vi navnet Vitskøl. Godset bestod af 275 gårde, 93 huse, 8 kirker og 5 møller og var hermed Europas rigeste cistercienserkirke næst efter hovedkirken Citeaux i Frankrig. I 1287 brændte klostret, der var moderkloster for Øm Kloster. Ruinerne af kirken, der var Nordens største, blev restaureret senest i 1958 og ses N for hovedbygningen. Klostret blev genopbygget efter branden, men nedlagt som kloster ved reformationen i 1536 og omdannet til herregård. Den fik i 1573 navnet Bjørnsholm, fordi den ny ejer hedder Bjørn Andersen. Bugten ud for klostret hedder stadig Bjørnsholm Bugt. I 1637 overtog slægten Juul godset.

I 1934 overtog socialministeriet Bjørnsholm, der i 1949 blev indrettet som forsorgs- og dreng hjem og igen kaldt Vitskøl. Dreng hjemmet opgives i 1980 på et tidspunkt, hvor hele komplekset er meget mishandlet. I dag er Vitskøl Kloster flot restaureret.

Det ejes af Københavns Kommune og fungerer som et kursus- og konferencecenter samt hotel med 19 værelser. Dog ikke på den måde at man kan komme direkte ind fra gaden for at spise og overnatte. Men man kan holde private fester i Riddersalen med plads til 40 personer eller i Kirkesalen med plads til 120 personer og overnatte efter forudgående aftale. Dertil er der restauration i Munkekælderen. Stedet anbefaler sig med kulinariske oplevelser, kød fra egen avl og ikke mindst krydderurter fra klosterhaven er en vigtig del.

Klosterhaven er et smukt anlæg med over 100 forskellige læge- og krydderurter, hvoraf mange stammer fra munkenes tid. Der er 70 forskellige velegnede urter til fremstilling af kryddersnaps. Og så er der en speciel duft have for blinde, hvor skiltene er skrevet med blindskrift.

? - 1340 **Niels Ebbesen** nordjysk herremand på herregården Nørreris 15 km NV for Århus. I dag er kun voldgraven tilbage af Nørreris. Niels Ebbesen førte an i oprøret mod holstenerne, hvis fører Grev Gerhard (Gert) III angreb danskerne med 4.000 mand. Det var i den periode, hvor Danmark ingen konge havde (interregnum). Niels Ebbesen dræbte grev Gert også kaldet "*Den kullede Greve*" i Randers 1. april 1340. Det skete sandsynligvis på sengekanten, så hans gerning er måske knap så glørværdig, som historien har fortalt. Niels Ebbesen faldt selv 2. nov. 1340 under belejringen af Skanderborg.

1536 **Reformationen** et latinsk ord der betyder forbedre. Natten mellem 11. og 12. aug. efterstræbte militærpatruljer landets biskopper. Kirkens totale ejendom overgik fra 30. okt. til staten, hvis indtægt med et slag blev fordoblet. Reformationen er et brud med 400 års katolicisme og borgernes første forsøg på revolution. Hans Tausen biskop i Ribe fra 1542 til 1561 samt Martin Luther er reformationens centrale skikkelser. I kirkerne indførtes stolestader, tidligere havde man stået op under hele gudstjenesten. Nu skulle gudstjenesten også holdes på dansk, og den blev af længere varighed. Men de katolske præster måtte fortsætte som lutheranere, for man havde ikke andre præster. De måtte love at prædike: "*Rent og purt - uden katolsk vranglære.*" Til gengæld fik de lov at gifte sig, hvad mange var hurtige til. Adskillige af dem havde, trods cølibat, puttet sig ved husbestyrerinden, der ejendommeligt nok næsten altid havde børn.

- 1539-1555 **Aalborghus Slot** opført af Christian III med Morten Bussert som arkitekt. Slottet er bygget som en trefløjet fæstning i bindingsværk med en fæstningsmur mod N. Langs denne mur byggede Christian IV en magasinbygning for at tage imod bøndernes skattekorn, der her blev opmagasineret i flere stokværk. Der var også saltkældre til oplagring af flæsk, fjerkræ, fisk og andre afgifter. Aalborghus omtales i historien allerede i 1340, men den har ligget lidt sydligere end det nuværende slot. Slottet har været ejet af Dronning Margrete samt Kong Hans, der både er født og død her. Aalborghus blev dog aldrig den fæstning, kongen havde tænkt sig, den viste sig uegnet grundet mangel på drikkevand i tilfælde af belejring. I stedet blev det en fredens fæstning med hovedsæde for kongens lensmand i Nordjylland. Efter enevælden i 1660 blev slottet hovedsæde for amtmanden, hvad den stadig er, idet Statsamt Nordjylland har til huse her. Under Napoleonskrigene blev bygningerne brugt som kornmagasin. Voldgravene blev, grundet koleraepidemi, tørlagt i 1853. Hele anlægget blev fredet i 1919. Der er ikke adgang til slottets indre, men kun på volden, i gården og et kig i et skummelt fangehul med jernlænker i jordgulvet.
- 1623-1624 **Jens Bangs Stenhus** blev opført i Aalborg. En imponerende flot bygning i fem etager Danmarks stolteste. Den betragtes som Nordeuropas skønneste renæssancebygning. Jens Bang fik borgerskab som købmand i 1605, blev storkøbmand og drev handel med stude og korn. Han var en slagsbror og i det hele taget en ualmindelig stridbar person og havde derfor også mange fjender. Onde tunger hævder, at de groteske masker i bygningens facade er karikaturer af disse fjender. Skønt Aalborgs rigeste mand blev han aldrig medlem af byens styre, hvad han gerne havde set, derfor rækker netop hans relief tunge ad rådhuset overfor. Den rige købmand fik dog som forskyldt, der blev gjort udlæg i hans ejendomme, fordi han ikke kunne betale sin skat, og han døde fattig i 1644. I over 300 år har byens ældste apotek haft til huse i Jens Bangs Stenhus. Her har man fint bevaret det gamle interiør. Duus' Vinkælder har også hjemme i det imponerende hus.
- 1691-1753 **Jacob Severin** dansk storkøbmand og koloniasator. Overtog 1734 koncessionen på al handel og sejlads på Grønland og anlagde samme år kolonien Christianshåb med Poul Egede og siden Niels Egede som ledere. De var begge sønner af Gertrud Rask og Hans Egede. I 1741 anlagde Jacob Severin Jakobshavn efter at have besejret nederlænderne, og i 1742 anlagdes Frederikshåb. Jacob Severin trak sig skuffet ud af grønlandshandel i 1749, der overgik til Det almindelige Handelskompagni. Jacob Severin var medlem af Københavns bystyre og ejede i Vendsyssel godserne Dronninglund og Dronninggård og ved Hals gården Grønlandslykke.
- 1787 **C.W. Obels Tobaksfabrikker A/S.** Præstesønnen Christian Winther fik 30. marts 1787 privilegium til at anlægge en tobaksfabrik i Aalborg. Produktionen startede med skrå, snus og pibetobak. I 1828 overtog barnebarnet C.W. Obel fabrikken. Der var i 1872 ansat 250 i firmaet, 100 af dem var børn. I 1873 kom en lov om børnearbejde, denne lov forbød børn under 10 år at arbejde på fabrik. Børn mellem 10 og 14 år måtte højst arbejde 6½ time hver dag og ikke før kl. 6 om morgenen og ikke efter kl. 20 om aftenen. I 1898 strejkede børnene og fik derved ugelønnen hævet fra 1,70 kr. til 2,10 kr. Med til historien hører, at dengang var børnenes indtægt en meget nødvendig del af familiens indtægt. I 1901 blev det forbudt børn under 14 år at arbejde på fabrik. Gennem flere generationer var C.W. Obel Aalborgs største arbejdsplads. I 1961 fusionerede C.W. Obel med Augustinus og Færch og dannede Skandinavisk Tobaksfabrik.

- 1833 **EM. Z. Svitzers Bjergnings-Entreprise** oprettet 3. marts af tømmerhandler Emil Zeuthen Svitzer og styrmand Larsen. Det er verdens første bjergningsselskab. Firmaet klarer også opgaver som bugsering, samt dykker- og kabelarbejde. Overtaget af A.P. Møller-koncernen i 1979.
- 1837-1914 **Harald Wilhelm Jensen** født i København 21. dec. 1837. Faderen Christopher Jensen kom fra Brovst og prøvede lykken i storstaden, her mødte han Ane Kirstine Aagesdatter, de blev gift og fik Harald. Faderen blev en rig mand på fremstilling af brændevin, og han bestemte, at sønnen Harald skulle gøre ham kunsten efter, men i Aalborg. Harald, der var ateist, var dog mere interesseret i kunst. Fra 1852-56 var han i malerlære, og fra 1854-60 var han elev på Akademiet for de skønne Kunster i København. Han debuterede på Charlottenborg i 1856 og fik i 1859 den lille sølvmedalje. Da han i 1861 igen sendte ind til udstillingen, blev hans værk: "*En scene fra Klampenborg*" ikke antaget, hvad han blev meget skuffet over. Men det blev som faderen ville, og i 1862 købte faderen et brænderi i Aalborg til Harald. Harald Jensen viste udover sine kunstnerisk evner også evner som forretningsmand og sendte flere brændevinsmærker på markedet. Han kørte selv rundt og solgte sine produkter og betragtedes som "*en klog mand.*" Han blev dog dømt for kvaksalveri, fordi han solgte medicinske medikamenter uden tilladelse.
- I 1868 blev han formand for Aalborg Kunstforening, der var startet i 1852, og tog i 1870 initiativ til foreningens permanente udstilling. Der blev dog i 1898 dannet en protestforening mod Harald Jensen, fordi nogle mente, at kun hans tanker blev ført ud i livet. Hvad der sandsynligvis også var tilfældet. Det var på Harald Jensens initiativ, at Aalborg Kunstmuseum blev bygget fra 1874 og indviet i 1879 med Harald Jensen som formand til sin død. I denne periode skaffede han over 360 kunstværker til museet. Samme initiativ gælder også for Aalborg Historiske Museum.
- Harald Jensen blev Aalborgs godgørende mæcen, som brygger Jacobsen var det for København. Han sad i Aalborg Byråd fra 1876-82, desuden var han medstifter af Landbosparekassen i 1885 og blev senere dens formand og direktør i 16 år. I 1881 solgte han brændevinsfabrikken til C.F. Tietgen, der senere sanerede den danske spiritusfabrikation.
- Harald Jensen blev gift med Emilie Hansen (1836-1912), de fik to børn Holger og Tekla. Men Harald Jensen viste her sin egenrådighed, han var på det nærmeste en tyrant. Holger ville læse teologi, men hans strenge far tvang ham med økonomiske sanktioner til at læse jura. Holger døde brat, og hans død formodes at være selvmord. Datteren Tekla blev i en meget moden alder forelsket i Erling Bjørnson, en søn af den norske forfatter Bjørnstjerne Bjørnson, der var Harald Jensens ven. Men Harald Jensens venskab rakte ikke: "*Det sømmer sig ikke for en direktørdatter, at gifte sig ind i en digterfamilie.*" Men Tekla trodsede faderen og giftede sig med Erling. Med til historien hører måske (for egen regning ganske vist), at Erling Bjørnson måske nok var mere interesseret i snapsefirmaets penge end i Tekla. Harald Jensen døde 18. juli 1914 på Haraldslund, som han havde bygget i Aalborg i 1884.
- 1858-1917 **Jakob Knudsen** dansk forfatter af noveller og romaner, foredragsholder, cand. theol. Opvokset i Aggersborg Præstegård. Højskolelærer 1882-90 og valgmenighedspræst i Mellerup Ø for Randers 1890-97. Her gik han fra kone og børn og giftede sig med en ung pige. Det gav stor uro i sognets menighed. Efter den tid levede han af sit forfatterskab og som foredragsholder. Hans kendteste sang er: "*Se, nu stiger Solen,*" som han offentliggjorde 20. marts 1891 i "*Højskolebladet.*" Jakob Knudsen kom meget

på Bangsbo ved Frederikshavn sammen med andre af tidens store forfattere Carl Ewald, Herman Bang og Gustav Wied.

1861 **Frederik VII's Kanal**, eller Løgstør Kanal som den også kaldes, indvies af Kong Frederik VII og Grevinde Danner. Forinden havde de besøgt Hjarbæk, hvorfra de med damper kom til Løgstør. Den 4,4 km lange kanal fra Løgstør i N til Lendrup i S er gravet med håndkraft af flere hundrede mand, der brugte træspader og kørte jorden væk i trillebørene. Det tog fem år fra 1856 til 1861. Kanalen blev bygget, for at skibene kunne undgå den farlige sandbarre ud for Løgstør. Omkring 3.000 skibe passerede dengang kanalen hvert år. Men i 1900 blev sandbarren gennemgravet, og i 1913 lukkede man kanalen. På Limfjordsmuseet i Løgstør ses kanalens historie. Museet har til huse i den tidligere kanalfogedbolig beliggende ved den nordlige ende af kanalen. For at komme til museet skal man krydse kanalen på Danmarks ældste svingbro fra 1861. Derudover fortæller Limfjordsmuseet om færgefart og søfart på Limfjorden, krejlere, strandjagt, bådbygning af de gamle bådtyper og fiskeri, hvor sildene var en af datidens allervigtigste fødevarer. I den sydlige ende af kanalen ses de karakteristiske kanalhuse.

1861-1936 **Johan Martinus Skjoldborg** dansk lærer og forfatter. Født 27. april 1861 i Skippergade 6 i Øsløs NØ for Thisted af Sidsel Kirstine Thomasdatter (1822-92) der var stille og hjertelig og Niels Christian Hansen (1827-99) husmand, skomager og en ivrig debattør af samfundsspørgsmål.

Johan hed oprindeligt Nielsen, fordi faderen hed Niels. Allerede som dreng kom Johan ud og tjene på gårde i omegnen for at bidrage til det fattige hjemms opretholdelse. I 1875 kom han i handelslære i Nibe. Handelen havde ikke hans store interesse, så han tegnede "aktier" i sin egen fremtid hos egnens velhavere, med det resultat at han i 1878 kom på Ranum Statsseminarium, hvorfra han dimitterede i 1881. Han blev hjælpelærer i Kollerup, hvor han 7. sept. 1883 blev gift med Mariana Dorthea Nielsen (1835-1900). I 1889 blev han enelærer i Koldmose. Johan Nielsen tog 6. april 1901 navneforandring til Johan Skjoldborg.

Efter Marianas død i 1900 giftede han sig anden gang 26. april 1902 i Beder med Louice Eleonore Christiane Abenth (1873-1942).

Fra 1902 helligede han sig forfatterskabet og foredragsvirksomhed. Udover de her nævnte byer har familien også boet i København og Aarhus. Dertil kommer en del rejser i Danmark med foredragsvirksomhed samt til Tyskland, Italien og Amerika. Johan Skjoldborg skildrer bonde- og husmandsmiljøer med de sociale brydninger, og han gør det blændende. Med "*En stridsmand*" fra 1896 gjorde han sig kendt over det ganske land. Her fortæller han om en klitbondes kamp for at vinde over lyngen og den dårlige jord på klitten. Samtidig viser klitbonden med sin stædighed nye veje til fremgang, men i fodsporet skabes misundelse og bitterhed. Da han i 1902 skrev romanen "*Gyldholm*," gjorde han studier forklædt som daglejer. Også skuespil hører med til hans forfatterskab.

Johan Skjoldborg købte i 1908 godset Dynæs Odde, et voldsted med borgbanke på nordsiden af Julsø, der kan ses fra Himmelbjerget. Her skrev han "*Dynæs Digte*," med bl.a. "*Når vinteren rinder i grøft og i grav*." Familien boede på Dynæs til 1915, men økonomien tvang dem bort. Herefter kom Johan Skjoldborg til Kærhave Husmandsskole ved Ringsted. De danske husmænd byggede en æresbolig til "*Husmændenes Digter*" på Løgstør Bakke, her boede han til sin død 22. feb. 1936 i Aalborg og ligger begravet på Løgstør Kirkegård. Foran huset i Løgstør, på Dynæs og i Øsløs står der mindsten af Johan Skjoldborg. Hans fødehjem i Øsløs blev i 1961 indrettet som museum for hans forfatterskab.

- 1864-1937 **Anders J. Bundgaard** dansk billedhugger. Hans hovedværk er Gefionspringvandet ved Langelinie fra 1908. Gefion er den nordiske frugtbarhedsgudinde, der ifølge sagnet af den svenske Kong Gylfe fik løfte om det land, hun kunne pløje på et døgn. Gefion omskabte sine fire sønner til okser og pløjede Sjælland ud af Sverige, hullet blev til Malaren. Springvandet ved Langelinie viser pløjescenen. Også Cimbertyren på Vesterbro i Aalborg er meget kendt. Cimbertyren er til minde om cimbrernes togt fra Himmerland mod Rom 120 f.v.t. Et museum med Anders J. Bundgaards værker kan ses i Danmarks mest særprægede museum Thingbæk Kalkminer ved Rebild Bakker.
- 1866 **Det danske Hedeselskab** stiftes i Aarhus 28. marts af oberst Enrico Mylius Dalgas, der var født i Napoli 16. juli 1828. Dalgas var selskabets direktør til sin død 16. april 1894. "*Hvad udad tabes, skal indad vindes,*" blev den udtalelse han huskes for, den skal ses i relation til tabet af Sønderjylland i 1864. Vest for vejen Ringkjøbing-Skjern er der rejst en mindesten for Enrico Mylius Dalgas.
- 1873-1950 **Johannes Vilhelm Jensen** journalist og forfatter født 20. jan. 1873 af dyrlægefamilien Marie Kirstine (1849-1926) og Hans Jensen (1848-1923) i Farsø som nr. to i en børneflokk på seks drenge og fem piger, hvoraf søsteren Thit var den ældste af pigerne. Børnene blev undervist i hjemmet. Faderen var naturforsker i sin fritid, og så var han spiritist, hvad Thit arvede fra ham. Johannes havde sine barneår i Farsø indtil 1889, hvor han tog ophold hos præsten i Louns som forberedelse til Viborg Katedralskole, hvorfra han blev student i 1893. Herfra tog han til Københavns Universitet og gennemførte 1. del af medicinsk embedseksamen 1895. Men forlod studierne, for det var skriveriet der havde hans store interesse, som han selv sagde: "*Idømte mig selv skribentvirksomhed på livstid.*" Herefter levede han udelukkende af at skrive som journalist og som forfatter, han skrev spændingsfyldte noveller og fik betalt for hver side han afleverede. Han og søsteren Thit var uadskillige, indtil der opstod en hård fejde mellem dem omkring de okkulte og spiritistiske tanker, selv om også han var ateist og modstander af kirken og kristendommen. Fejden kostede ham populariteten, folk i Farsø brød sig ikke om personen Johannes V. Jensen, han blev en fremmed på sin fødeegn. Johannes V. Jensen var en kosmopolit og globetrotter, rejste gennem årene meget i Europa, Amerika, Østen ja endda i 1902-03 en rejse Jordan rundt. Var i 1898 i Spanien som krigskorrespondent, og i 1900 i Paris til verdensudstillingen. Det menes, at Johannes V. Jensen, der altid blev betragtet som en "*træmand,*" fik sine seksuelle erfaringer med sin 14 år ældre kusine Jenny Andersen. I 1900 blev han forlovet med Edith Nebelung, men det holdt ikke og i 1904 blev han gift med Else Marie Ulrik, de bosatte sig i København og fik tre sønner, der alle blev læger Jens født 1904, Villum født 1906 og Emmerik født 1912. Johannes V. Jensen debuterede i 1894 med nogle digte, men sept. 1896 udkom hans første roman "*Danskere.*" I de første år brugte han pseudonymet Ivar Lykke. Han var en meget alsidig forfatter, med Henrik Pontoppidan og Darwin som sine forbilleder. Hans repertoire strækker vidt, folkelig fortæller, digte, noveller, myter, skuespil og romaner i mange nuancer. Derudover videnskabelige afhandlinger om natur, kunst, historie m.m. Ofte kom hans naturvidenskab i konflikt med hans sjæl og følelser. Han skrev 451 kronikker i Politiken. I alt blev det til over 1000 forskellige arbejder. Man kan roligt sige, at han på sit felt var et energibundt. Af hans kendteste værker kan nævnes: "*Ejnar Elkjær*" fra 1898 der ender som sindssyg, "*Himmerlandshistorier 1-3*" skrevet fra 1898 til 1910 og "*Exotiske noveller*" indtryk fra hans mange rejser til fjerne lande. Johannes V. Jensens hovedværk "*Kongens Fald*" fra 1901 fortæller om den vægelsindede Christian II, der sad fange på Sønderborg Slot, "*Den lange rejse*" skrevet fra 1908-22.

En seks binds mammutroman med Darwins udviklingslære som baggrund. Romanen indbragte ham 9. nov. 1944 Nobelprisen i litteratur. Dengang var prisen på 121.841 svenske kroner, der blev modtaget 10. dec. på Alfred Nobels dødsdag, en dato man stadig benytter. Kom i 1910 på finansloven.

Johannes V. Jensen betragtes som en af dansk litteraturs største sprogkunstnere.

I Højskolesangbogen finder vi, hvad der for mange er lidt overraskende, bl.a.:

"En sømand har sin enegang."

Johannes V. Jensen var også en ivrig motorcyklist. Han blev 1929 æresdoktor ved Lund Universitet. I 1999 blev han udnævnt til århundredets danske forfatter og *"Kongens Fald"* til århundredets bedste danske bog. Vel, det er en god bog, men dog næppe god nok til en så fornem titel. Under Anden Verdenskrig blev han af tyskerne bedt om at skrive i deres blad, men han smed dem på porten, og kom så vidt vides godt fra det. I hans fødehjem Søndergade 48 i Farsø, *"Huset med de syv linde"* som huset hed i folkemunde, er indrettet et museum *"Digterhuset."* Det blev indviet 7. sept. 1991. Museet ledes af Farsø Lions Club. Johannes Vilhelm Jensen er bisat på Bispebjerg Kirkegård i København.

- 1876-1957 **Thit Jensen** oprindelig Maria Kirstine Dorothea. Dansk forfatter af skuespil, noveller, romaner og en særdeles aktiv debattør. Thit Jensen er født 19. jan. 1876 i Farsø som ældste datter af Marie Kirstine Jensen (1849-1926) og dyrlæge Hans Jensen (1848-1923). Børneflokket var på elleve fordelt med fem piger og seks drenge, hvoraf den næstældste var Johannes Vilhelm Jensen (1873-1950). Børnene har aldrig gået i almindelig kommuneskole, en ung lærerinde underviste de mindre børn og faren de større. Da Thit var 13 år, blev hun lærerinde for de små. Som ung blev den smukke Thit Jensen kaldt for *"Himmerlands skønhed."* Thit Jensen debuterede som forfatter i 1903 med den lille roman *"To søstre,"* den udkom, efter at hun havde fået flere skuespil og romaner retur. Med de tre romaner om nordjyske bønder *"Jorden"* fra 1915, *"Jyske historier"* fra 1916 og *"Kongen fra Sande"* fra 1919, fik hun sit egentlige gennembrud. Også i 1919 udkom *"Den erotiske hamster,"* den blev en sensation. Det første år blev den lille roman trykt i elleve oplag og oversat til flere sprog. Romanen, der var en advarsel til hustruer om at tage sig i agt for veninder, kom også til debat i Folketinget anklaget for usædelighed. Hendes romaner med historisk islæt hører til hendes kendteste *"Stygge Krumpen"* fra 1936, *"Jørgen Lykke"* fra 1931 og *"Valdemar Atterdag"* fra 1940. I alt har Thit Jensen udgivet 30 titler. Allermest kendt var Thit Jensen måske for sin foredragsvirksomhed, som hun begyndte i 1909, og gennem mange år var hun særdeles meget benyttet. Hendes emner var altid om kvinders kamp for ligeberettigelse titler som fx *"frivillig moderskab,"* *"retsløshed i ægteskabet"* og *"kvinders manglende valgret,"* var hyppigt benyttet. Hun blev dermed en særdeles markant person i kvindesagskampen, hvad der ofte ses i hendes forfatterskab. Som det tredje barn i søskendeflokken havde hun i det urolige dyrlægehjem set, hvor stor belastning de mange børnefødsler var for hendes mor, og hun kæmpede for, at ingen kvinder skulle føde flere børn, end hun selv ønskede, og økonomien kunne bære. Da Thit Jensen skulle ud i verden, måtte hun tage rengøringsarbejde med at skrubbe og skure for at skaffe midler til logi på et beskedent loftkammer. Hendes ældre, beundrede og endnu højt elskede storebror Johannes kunne ved forældrenes hjælp blive indlogeret for at studere på Københavns Universitet. En ydmygelse af det kvindelige køn, som

dengang var ganske almindeligt, men som hun i sin foredragsrække protesterede voldsomt imod.

Hendes aktive kvindesagskamp bragte hende gang på gang i rampelyset. Hun var karikaturtegnernes hyppigste offer, og i mange år var hun en flittig gæst i "Blæksprutten" og "Svømmøllen."

De to søskende Thit og Johannes var uadskillige, indtil der opstod en hård fejde mellem dem omkring de okkulte og spiritistiske tanker, som de havde arvet efter faren. Og det skønt de begge var modstander af kirken og kristendommen. Så hendes ellers så kærlige forhold til broderen ændredes til total uforsonlighed.

Thit Jensen blev i 1912 gift med den københavnske kunstmaler Gustav Fenger, men "han forstyrrede mit arbejde," sagde Thit Jensen, og ægteskabet opløstes efter seks år og resulterede ikke i nogen børn. Lykkelig blev hun vist kun med "Valdemar Atterdag," altså sine bøger. Thit Jensen modtog Holberg-medaljen og Den kgl. belønningsmedalje af 1. grad. På Torvet i Farsø findes Thit Jensens Mindestue. På hendes gravsten står: "Hun var en flamme," og det var hun i sandhed.

1881 **De Danske Spritfabrikker** oprettes med C.F. Tietgen som ophavsmand ved en sanering af den danske spiritusfabrikation.

Eau de vie eller aqua vitae betyder livets vand oversat til akvavit. En gammel opfindelse som allerede de gamle egyptere brugte til fremstilling af parfume. Alkymisten Arnaud Villeneuve betegnede den spiritus, han i 1300-tallet fik i glasset, som eua de vie. I 1400-tallet destillerede munkene, men brændevinen blev også brugt til at blande i krudt og til at væde kanonlunterne med, det satte fuld i affyringen. I 1500-tallet reklamerede apotekerne for brændevin tilsat urter: "Hjælp mod alle Krankendommer et Menneske kan have indvortes."

Herhjemme blev snapsen først fremstillet af vin. Men i 1500-tallet begyndte man at bruge korn og i 1800-tallet kartofler. I mange år brugte man hvede om sommeren og kartofler om vinteren. Der gik 1 kg hvede eller 2 kg kartofler til én flaske snaps. Man sagde, én kartoffel giver én snaps. I dag bruges kun korn i brændevinsproduktionen, der hver dag er på 20.000 liter. Hovedparten heraf eksporteres til 140 lande.

Den hjemmebrændte snaps var uklar og smagte fælt på grund af fuselolien, der er en giftig blanding af alkoholer bl.a. propylalkohol, derfor døde man smagen med kommen. Hjemmebrænding blev forbudt i 1689, men det fortsætter i stor stil illegalt. I årene fra 1864 til 1920 var det meget vanskeligt for værtshuse, at få spiritusbevilling, dette blev årsagen til, at sønderjyderne opfandt "det sønderjyske kaffebord." Det skulle bestå af mindst syv og helst tyve slags kager. Fx to slags skærekager, to med fløde, to slags småkager og to slags kringler.

I 1843 grundlagde polakken Isidor Henius Aalborg Privilegerede Sirups- og Spritfabrik i Jomfru Ane Gade. I 1860 fandt Isidor Henius, en ny metode til fremstilling af fuselfri snaps. Han sendte Aalborg Taffel Akvavit på markedet, og "Rød Aalborg" var født. I 1923 havde Aalborg opkøbt alle tilbageværende brænderier i Danmark og fik koncession på spritfremstilling frem til 1972, hvor vi kom i EU.

Allerede i 1621 indførte Danmark afgift på snaps, den var dog særdeles beskednen. Men afgørende betydning for snapsen fik Første Verdenskrig. Da blev der indført en markant ekstra afgift, fordi hæren havde brug for korn til føde frem for, at kornet blev brugt til snaps. Den 27. marts 1917 kostede en hel flaske snaps 99 øre., 28. marts 1917 steg den til 5 kr. og få måneder efter til 12,40 kr. Resultatet blev, at forbruget faldt til en tiendedel fra 15 flasker pr. indbygger om året til 2, et tal der ikke har ændret sig meget

siden. Med til historien hører, at man i årevis havde sloget om forhøjelser på 5 eller 10 øre pr. flaske.

Navnet De Danske Spritfabrikker er senere ændret til Danisco Distillers. De fremstiller sprit, akvavit, gær, kartoffel- og løgprodukter på fabrikker i København, Aalborg, Grenå, Roskilde, Varpelev ved Køge samt en del i udlandet. Desuden ejer Danisco flere forsøgsgårde.

Der findes i dag (1999) 17 typer snaps. Aalborg Taffel Akvavit fra 1846, Harald Jensen, Brøndums, Aalborg Export (madeira/sherry), Fuselfri, Brøndums Kummenaquavit fra 1819, Aalborg Stjerne, Porse, Akeleje (fennikel), Jubilæums, Havstryger (dild), Aalborg Extra, Aalborg Juleakvavit 47%, Krone, Gylden mild Høker, Klar mild Høker og Blå Aalborg. Senere er dog Fuselfri og Akeleje udgået, men Dild kommet til.

Danisco har i marts 1999 budt 9,5 mia. kr. for finske Cultor, en handel der dog skal godkendes af aktionærene. Bliver det en realitet, vil firmaet beherske al sukkerhandel i Norden, være den største udbyder i verden af tilsætningsstoffer og den tredje største i Europa med emballage. Til gengæld vil der blive solgt ud af arvesølvet først og fremmest Spritfabrikkerne med den danske snaps, men også Bähncke og Skelskør. Sverige er her den seriøse interesserede, og 19. dec. 1999 overtager det svenske statsforetagende Vin og Sprit AB det danske arvesølv.

(Se annonce og 1689-1829-43-46-56)

1889 **Aalborg Portland Cementfabrik** grundlagt 16. okt. i Rørdal Ø for Aalborg af købmand og konsul Hans Holm med støtte fra Frederik Læsøe Smidth. På en udstilling på Nordjyllands Kunstmuseum om firmaet læser vi på en planche: *"Nu er vi 600-700 mand i arbejde på fabrikken. Norske, svenske og et par tyskere en russer og en fra Ringkøbing."* Ja, det stod der virkelig.

1898-1962 **Hans Kirk** lægesøn fra Hadsund og bror til forfatteren Ellen Kirk. Født 11. jan. 1898. Student fra Sorø Akademi. Cand.jur. fra Københavns Universitet. Kirk debuterede 1928 med *"Fiskerne,"* en blændende historie om modsætningerne i religionen. Den forblev hans mest kendte, ikke mindst på grund af tv-filmatiseringen der havde premiere 13. feb. 1977. Den var tv's hidtil dyreste produktion, der kostede 9 mio. kr. Hans Kirk arbejdede som journalist ved flere venstreorienterede dagblade og var fra 1945 til sin død litteraturanmelder ved *"Land og Folk."* Han skrev over 300 noveller til *"Samvirke"* og *"Hjemmet."* Han er en af vore betydeligste forfattere frem til 60erne. Hans Kirk var ateist, materialist, socialist, kommunist og marxist. Han skrev socialrealistisk om modsætninger. *"I Thy råder Vorherre, i Harbøvre Jesus."* Måske kan man sige, at han også var naiv, for han beholdt sit glansbillede af Sovjetunionen. Han var en behård Stalinist, der støttede Kreml til sin død fra Dronningens Tværgade i København, hvor DKP og *"Land og Folk"* havde til huse helt frem til 28. dec. 1990, hvor bladet udkom for sidste gang, fordi Moskva lukkede pengekassen. Under besættelsen var Hans Kirk interneret i Horserødlejren.

1942 **Aggersundbroen** indvies. Broen har to store buer, er 210 m lang og med klapfag. Den fører Fjerritslev-Løgstør-vejen over det smalleste sted i Limfjorden nord for Løgstør.

1942 **Kirsten Ortwed** dansk billedkunstner. Uddannet på Kunstakademiet i København fra 1972-75. Siden overvejende arbejdet med skulpturer og hertil ofte brugt industriens grove materialer. En eksperimenterende kunstner med undertiden overraskende motiv- og materialevalg. Har en del af sin tid arbejdet i Köln. Kirsten Ortwed repræsenterede i 1997 Danmark ved biennalen i Venezia. Nordjyllands Kunstmuseum i Aalborg har en del af hendes arbejder og har i 2002 afholdt en stor særudstilling af Kirsten Ortveds værker. Store udsmykningsopgaver har hun løst. I Stockholm står et monument

- ”Brønden” til minde om Raoul Wallenberg, i Års står ”Ædeltårnet,” og Horsens fik i 2002 på Kirketorvet ”Beringsøen.”
- 1948 **Kjøbenhavn** DFDS’s rutebåd mellem København og Aalborg blev minesprængt ved Hals Barre natten mellem 10. -11. juni. Fragtdampskibet Frega lå kun 1 km derfra og reddede omkring 250 passagerer, men 48 omkom, hvoraf de fleste var spærret inde i kahytterne, idet dørkarmene var sprængt skæve, så dørene ikke kunne åbnes. Til dato den største danske skibskatastrofe. Ved afrejsen havde en af tilskuerne råbt til en passager: *”Enten kommer I over, eller også kommer der en mine.”* Mærkeligt nok, men året efter minesprængtes Frega i samme farvand. Hændelsen huskes også for en anden men privat årsag. Netop i denne uge, hvor skibet gik ned, var Dybe Skole på ferie i København, hvor vi var indlogeret på Fregatten Jylland. Den 11. juni var det aftalt, at vi skulle besøge Danmarks Radio. Årsagen var, at tre af skolens elever, heraf en der hed Frede, og lærer Jensen skulle medvirke i radioens børnetime. Men alle normale udsendelser blev annulleret denne dag på grund af skibsforsøret. Ejendommeligt nok optog man ikke noget på bånd. Det var en fæl skuffelse, men vi fik da set Radiohuset.
- 1969 **Limfjordstunnelen** mellem Aalborg og Nørre Sundby indviet 6. maj. Ruten hedder Europavej E 3. Det er Danmarks første vej tunnel, den er 582 m lang og blev påbegyndt i 1965.
- 1972 **Nordjyllands Kunstmuseum** indvies 8. juni af Dronning Ingrid. Arbejdet har stået på siden 1968. Museet er tegnet af de finske arkitekter Elissa og Alvar Aalto og Jean-Jacques Barué. I museumshaven står flere spændende skulpturer bl.a. Bjørn Nørgaards Drømmepalads. Oprindeligt blev museet grundlagt i 1863 og hed Aalborg Kunstmuseum. Museet har en righoldig samling af dansk og udenlandsk kunst fra omkring 1900 til nutiden. Kan bl.a. fremvise værker af flertallet fra Cobragruppen, samt en lang, lang række andre anerkendte danske kunstnere. Til museet hører Anna og Kresten Krestensens samling af moderne kunst, der blev erhvervet i 1967. I 1986 skænktes Kirsten og Axel P. Nielsens samling til museet. Der afholdes årligt særudstillinger.
- 1974 **Aalborg Universitet** åbnes
- 1988 **Begynd i 1. klasse** på Gl. Hasseris Skole efter sommerferien. Denne besked fik en 107 år gammel dame i Aalborg 9. jan. Edb fik skyld for fejlen.

Tidligere udgivelser:

- 1980 Andorra
 1987 Arnold - novelle
 1990 Thailand på godt og ondt
 1991 Sydamerika Chile - Brasilien
 1992 "Jambo" Kenya - du forunderlige land
 1993 Barnløshed - adoption
 1994 En lille bid af tilskudssamfundet: "Jeg løfter røret"
 1994 Tidsbilleder. Kronologisk leksika. Ajourføres løbende
 1994 Leksikassen. Ord jeg er ramlet i uden til fulde at forstå. Ajourføres løbende
 1995 De Slesvigske Krige
 1995 Østeuropa i forandring
 1995 Colombia - smuk og mangfoldig
 1996 Hærvejens historie - i cykelhøjde
 1996 Øretæver i tilværelsen
 1996 Æseløre - litteraturanmeldelser. Ajourføres løbende
 1997 En dag i 1997
 1997 Budapest & Ungarn - i efterårsdragt
 1997 Lolland-Falster & Møn - i cykelhøjde
 1997 Ego - det bevidste jeg
 1998 En lille stump af det mægtige Kina
 1998 Storebælt - i cykelhøjde
 1999 Skt. Petersborg - paladsernes by bygget på sumpen
 1999 Sjælland Stevns - Masnedø - Asnæs - i cykelhøjde
 1999 Et eventyr om julenissens morgensvømmetur
 2000 Madeira - en blomstrende ø
 2000 Rom - Den evige Stad
 2001 En lille stump af Himalaya - verdens tag
 2001 Samos - en ferieø for alle
 2001 Samsø - i cykelhøjde
 2002 Limfjorden øst - i cykelhøjde
 2002 Vest Stadil Fjord - i cykelhøjde
 2002 Wien - musikkens by
 2002 Mozart - hvordan var han egentlig?
 2002 Egypten - Nilens gave
 2003 Steen Steensen Blicher - hvordan var han egentlig? (Redigeret 2010)
 2003 Vietnam - Østens smukke, venlige land i forandring
 2003 Limfjorden vest - i cykelhøjde
 2004 Grænselandet - i cykelhøjde
 2005 H.C. Andersen - hvordan var han egentlig?
 2005 Mexicos - Store Riger
 2005 Sjælland nord - i cykelhøjde
 2005 Paris - byernes by
 2006 IKA MARKED - gennem 27 år
 2006 Skal vi hejse Dannebrog, eller skal vi brænde det?
 2006 Hven - i cykelhøjde
 2006 Sydfyn og Det Fynske Øhav - i cykelhøjde
 2006 Bulgarien - et smukt og alsidigt land
 2006 Sydafrika - en regnbuenation
 2007 Søren Aabye Kierkegaard - hvordan var han egentlig?
 2007 Kaj Munk - hvordan var han egentlig?
 2007 Vendsyssel - i cykelhøjde
 2007 N.F.S. Grundtvig - hvordan var han egentlig?
 2007 Cornwall - den sydvestlige del af England
 2008 Læsø "Kattegats Perle" - i cykelhøjde
 2008 Ti Radioforedrag - fra The Big Bang til år 1380
 2009 Ti Radioforedrag - fra år 1380 til år 1682
 2009 Chile - det lange land i ly af Andesbjergene Peru - inkaernes land
 2009 Lissabon - en smuk og alsidig by
 Frede Lauritsen - Herningvej 7B ^{1.1.} 6950 Ringkjøbing Tf: 97 32 15 32 fredelau@webspeed.dk